

VITENSKAPELIG
HØYSKOLE
Norwegian School of
Theology, Religion and Society

Ungdommer i Jehovas vitners syn på demokrati og likestilling

Anita Flølo

Veileder

Professor em. Sverre Dag Mogstad

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,
AVH505: Masteroppgave erfaringsbasert master i KRLE/religion og etikk (30 ECTS),

vår 2020

Antall ord: 20927

Forord

Dette har vært et svært arbeidskrevende, men lærerikt prosjekt som jeg har hatt mye glede av. På slutten av mitt arbeid med dette prosjektet kom hele Norge i en unormal situasjon på grunn av koronaviruset. Dette gjorde at slutten av prosjektet ble noe annerledes. En bok jeg hadde bestilt på biblioteket kom aldri frem til meg på grunn av nedstenging av alle biblioteker i landet. Menighetsfakultetet ble også stengt, med det resultat at jeg ikke fikk adgang der, og all kontakt mellom meg og veileder foregikk deretter på e-post. Utfordring med hjemmekontor og hjemmeskole samtidig gjorde at jeg sto opp tidligere enn vanlig for å få noen timer til å arbeide med avhandlingen mens det ennå var stille i huset.

Jeg vil takke min veileder gjennom hele prosjektet for god veiledning gjennom de tre gangene vi fikk møtes, og gjennom alle e-postene som ble sendt. Jeg er svært takknemlig for konstruktive tilbakemeldinger og kommentarer som til slutt endte opp med dette resultatet.

Jeg vil takke de fire ungdommene og kontaktpersonen jeg hadde fra Jehovas vitner for all hjelp og for hyggelige intervjuer.

Til slutt vil jeg takke min samboer og mine barn som har holdt ut med at jeg har studert på Menighetsfakultetet i tre år. Jeg lovde dem at det skulle ikke legge beslag på all min tid, men jeg må nok innrømme at jeg til tider har vært mer fraværende enn opprinnelig planlagt.

Sammendrag

Denne avhandlingen har tatt utgangspunkt i problemstillingen: Hvilket syn på verdier i opplæringslovens formålsparagraf har ungdommer fra Jehovas vitner, og hvordan begrunner de disse? For å avgrense avhandlingen har jeg valgt ut verdiene demokrati og likestilling. Jeg har knyttet avhandlingen til opplæringslovens formålsparagraf fordi alle ungdommene har vært en del av det norske skolesystemet, og fordi jeg selv er lærer.

Ved å bruke et kvalitativt forskningsintervju som metode, har jeg skaffet meg et empirisk materiale for min analyse. Jeg har fått gjennomført fire intervjuer med ungdom fra Jehovas vitner. Det at jeg valgte å intervju dem en og en gjorde at jeg kom i dybden på deres syn på temaet. Hensikten med intervjuene var å finne deres syn på verdiene som er svært viktige for den norske skole og det norske samfunn, og hva bakgrunnen for deres syn er. Dette empiriske materialet har jeg valgt å analysere ved hjelp av funksjonell ideanalyse.

Funnene i analysen min viser at ungdommene står på utsiden av de demokratiske prosessene, men at de benytter seg av demokratiske verdier som for eksempel ytringsfrihet. Når de gjelder likestilling ser de en likestilling i ordningene de har, selv om mennene har en overordnet rolle i menigheten og i familielivet. Jeg ser av materialet mitt at de fire ungdommene er ganske samstemte i sine svar, og svarene de gir stemmer overens med det jeg selv har funnet ut at Jehovas vitner mener om mitt tema. De har et sterkt forhold til sin menighet og sin tro, og ønsker å uttrykke svar som samsvarer med det Jehovas vitner står for.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	s. 1
1.1 Problemstilling og hvorfor jeg valgte den.....	s. 1
1.2 Hva er skrevet før om dette temaet?.....	s. 3
1.3 Materialet	s. 4
1.4 Valg av verdier	s. 5
1.5 Oppbyggingen av avhandlingen.....	s. 5
2.0 Kunnskapsløftet og opplæringslovens formålsparagraf.....	s. 6
2.1 Den generelle delen og formålsparagrafen.....	s. 6
2.2 Hva skal skolen legge vekt på når det gjelder verdier for grunnopplæringen?	s. 7
3.0 Teori	s. 8
3.1 Hva er verdier?	s. 8
3.2 Hva er demokrati?	s. 9
3.3 Hva er likestilling?	s. 10
3.4 Hva står om demokrati som en del av verdiene i opplæringslovens formålsparagraf/læreplanen?.....	s. 11
3.5 Hva står om likestilling som en del av verdiene i opplæringslovens formålsparagraf/læreplanen?.....	s. 12
3.6 Hva er Jehovas vitner?	s. 14
3.7 Hva mener Jehovas vitner om verdiene demokrati og likestilling?	s. 18
3.7.1 Forholdet til hverandre	s. 18
3.7.2 Forholdet til andre	s. 19
3.7.3 Politisk nøytrale	s. 19
3.7.4 Ekteskapet og familien	s. 20
3.7.5 Skolen	s. 22
3.7.6 Nødhjelp	s. 23
3.7.7 Militæret	s. 23
3.7.8 Homofili	s. 24
4.0 Metode.....	s. 24
4.1 Diskursanalyse	s. 25
4.2 Funksjonell ideanalyse	s. 25
4.3 Prosessen med å få tak i ungdommer som vil snakke med meg	s. 26
4.4 Utvalget	s. 26

4.5 Gjennomføringen av intervjuene.....	s. 28
4.6 Transkribering av intervjuene	s. 29
4.7 En fenomenologisk analyse.....	s.30
4.8 Validitet.....	s. 30
4.9 Empirisk metode	s. 31
5.0 Analyse.....	s. 33
5.1 Skolen som arena for demokratiske verdier	s. 33
5.2 Det å stå utenfor temaer andre ungdom deltar i	s. 34
5.3 Demokratiske verdier i samfunnet	s. 36
5.4 Arenaer for å ta opp ting rundt dette temaet.....	s. 38
5.5 Menneskeverdets ukrenkelighet	s. 40
5.6 Mennesker med en annen kultur eller religion.....	s. 40
5.7 Mennesker med annen legning eller født i feil kropp	s. 41
5.8 Mennesker som er ekskludert fra Jehovas vitner	s. 42
5.9 Likestilling mellom kvinner og menn	s. 43
5.10 Likestilling mellom kvinner og menn i menigheten	s. 44
5.11 Likestilling mellom kvinner og menn i familielivet/ekteskapet	s. 45
5.12 Likestilling i yrkeslivet.....	s. 47
5.13 Konkrete konfliktområder mellom deres tro og andre	s. 48
5.14 Mine funn	s. 48
6.0 Diskusjon.....	s. 49
6.1 Demokrati.....	s. 49
6.2 Likestilling	s. 50
6.3 Ungdommene	s. 51
7.0 Konklusjon	s. 52
8.0 Litteratur	s. 53
9.0 Vedlegg	s. 57
9.1 Intervjuguide	s. 57
9.2 Samtykkeskjema.....	s. 58
9.3 Godkjenning NSD	s. 61

1.0 Innledning

Jehovas vitner er en religiøs gruppe som mange kjenner til på en eller annen måte. Kanskje har en møtt dem på gaten der de har stoppet en for å forkynne sin lære, eller en har møtt dem når de har ringt på dørklokken hjemme. Ungdommer på ungdomskolen eller videregående har kanskje møtt noen fra Jehovas vitner som sine medelever. Uansett hvordan en har kjennskap til Jehovas vitner, vet kanskje ikke folk flest hva de står for når det gjelder tro og ulike verdier vi møter i samfunnet. Jehovas vitner er og en religiøs gruppe mange har fordommer om, og Jehovas vitner har gjennom historien vært en forfulgt gruppe.

Dette ser vi også i dag blant annet i Russland. I 2017 valgte høyesterett i Russland å forby organisasjonen å drive virksomhet (Wallenius, 2017). I Russland har ikke de som er Jehovas vitner lov til å eie eiendom, og de har ikke lov til hverken å praktisere sin tro eller å misjonere. Grunnen til dette er at myndighetene ser på Jehovas vitner som en ekstremistisk gruppe, og folk har blitt arrestert av denne grunn (Walnum, 2019). I Norge har Jehovas vitner i det siste fått oppmerksomhet i media gjennom hvorvidt de skal ha statsstøtte. Regjeringen kom sommeren 2019 med et nytt forslag til en trossamfunnslov der det legges til rette for at trossamfunn kan miste sin støtte etter enkelte kriterier. Arbeiderpartiet mener at Jehovas vitner bryter menneskerettighetene ved at barn og unge lærer at de ikke kan være den de er, og at de må undertrykke sin legning blant annet, og ønsker derfor å stramme inn på støtten (NTB, 2019). Senere på høsten kom Fylkesmannen frem til at etter lovene slik de fremstår i dag, så har Jehovas vitner rett på statsstøtte (Skotheim, 2019).

Jeg selv ønsker å snakke med ungdommer i Jehovas vitner for å finne ut av hvilket syn de har på noen av verdiene vi finner i opplæringslovens formålsparagraf, og hvordan de begrunner sine syn om likestilling og de demokratiske verdiene i skolen og samfunnet.

1.1 Problemstilling og hvorfor jeg valgte den

Temaet i min masteravhandling er hvordan unge fra Jehovas vitner ser på verdier vi finner i opplæringsloven. Da jeg startet på mitt studium på Menighetsfakultetet viste jeg ganske fort hva jeg hadde lyst at temaet mitt skulle dreie seg om. Jeg har lenge hatt lyst til å finne ut mer om trossamfunnet Jehovas vitner. Grunnen til at jeg har valgt dette temaet, er at jeg har hatt kjennskap til Jehovas vitner helt siden jeg var barn. Min mor hadde mye kontakt med Jehovas

vitner, hun var ikke døpt, men hun var veldig enig i deres tro, og vi hadde derfor ofte besøk av Jehovas vitner. Dette var jo alltid voksne mennesker som kom innom enten for å ha bibelgruppe med mamma, eller de bare stakk innom på vei hjem fra forkynnelser. Etter at jeg selv var blitt voksen valgte også min far å knytte seg til Jehovas vitner. Siden mine foreldre ikke var døpt på den tiden jeg bodde hjemme, var ikke vi barna på noen måte involvert i noe møtevirksomhet. Dette gjorde at jeg aldri hadde noe med ungdommer fra Jehovas vitner å gjøre. Jeg kjente noe til synet til Jehovas vitner ved ting jeg snappet opp av samtaler, men jeg har aldri fått ungdommens syn på tro og regler vi finner innen Jehovas vitner. Med denne bakgrunnen ønsket jeg å snakke med ungdommer fra Jehovas vitner når jeg bestemte meg for hva min avhandling skulle handle om. Jeg valgte derfor problemstillingen ut fra ungdommens syn på verdiene, og ikke på Jehovas vitner som gruppe.

Den andre grunnen til at jeg valgte å skrive om dette temaet, er at jeg har jobbet som lærer i over 20 år, og i mitt yrke som lærer mener jeg at det er viktig å ha kjennskap til ulike trosretninger og religioner vi kan møte elever fra. Dette fordi vi som lærere skal, på best mulig måte, kunne møte elever fra ulike ståsteder der de er. I Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnskoleopplæringen (2017) står det at skolen skal ta hensyn til mangfoldet av elever, og at vi lærerne skal se den enkelte elev. Vi skal også bidra til at eleven kan ta vare på sin identitet, og vi skal legge til rette for at de føler tilhørighet på skolen og i samfunnet ellers (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Den overordnede problemstillingen for avhandlingen er:

Hvilket syn på verdier i opplæringslovens formålsparagraf har ungdommer fra Jehovas vitner, og hvordan begrunner de disse?

For å kunne besvare denne hovedproblemstillingen har jeg valgt ut forskningsspørsmål som hjelper meg til å operasjonalisere denne problemstillingen, og jeg vil i analysen av det empiriske materialet se på:

1. Hva tenker ungdommen om skolen som en arena for demokratiske verdier?
2. Hvordan er det å stå utenfor demokratiske verdier som for eksempel stemmerett og medbestemmelse i samfunnet?
3. Hva tenker de om de demokratiske verdiene vi har i samfunnet?
4. Har ungdommen arenaer for å ta opp ting rundt dette temaet?

5. Mener ungdommen at alle mennesker er like mye verdt?
6. Mener ungdommen at mennesker med annen religion er like mye verdt som dem?
7. Mener ungdommen at mennesker med annen legning eller er født i feil kropp er like mye verdt som dem?
8. Mener ungdommen at mennesker som er ekskludert fra menigheten er like mye verdt som dem?
9. Mener ungdommen der er likestilling mellom menn og kvinner?
10. Mener ungdommen der er en likestilling i menigheten?
11. Mener ungdommen der er en likestilling i familielivet/ekteskapet?
12. Mener ungdommen der er likestilling i yrkeslivet?
13. Er der noen konfliktområder mellom deres tro og andre?

1.2 Hva er skrevet før om dette temaet?

Når jeg skulle lete og finne ut hva som er skrevet før rundt temaet Jehovas vitner, fant jeg ut at det ikke er gjort mye forskning på verdisyn blant ungdommer i Jehovas vitner. Jeg fant tidlig en bok som heter Jehovas vitner - en flerfaglig studie (Ringnes & Sødal, 2009). Her finner vi flere forfattere som tar for seg ulike temaer rundt Jehovas vitner. Ingen av disse går direkte inn på mitt tema, men vi finner forfattere som tar for seg noe om hva Jehovas vitner er, og hvordan møte med skole og barnehage kan oppleves for en fra Jehovas vitner.

Når jeg lette etter tidligere avhandlinger som er skrevet om temaet, fant jeg to masteravhandlinger som tar for seg ulike temaer innenfor Jehovas vitner. Hilde Sjø Førre tar i sin avhandling for seg hvordan Jehovas vitner fremstiller sin tro og praksis, og ser på hvordan dette samsvarer med fremstillingen av Jehovas vitner i en læreboktekst (Førre, 2015). Inge Wilhelm Økland skriver om Jehovas vitners kristologi, der temaet er læren om Sønnen (Økland, 2014).

Jeg fikk og tilsendt noen artikler som var brukt av en stipendiat på MF. Disse artiklene var mer inne på det religionspsykologiske (Ringnes, Stålsett, Hegstad & Danbolt, 2017) og skrev rundt temaet blodoverføring (Ringnes & Hegstad, 2016). Av medlemmer i Jehovas vitner har jeg fått noen bøker og et hefte som omhandler det å være ung i menigheten, men mest tipset de meg om å bruke Jehovas vitners offisielle nettsted, jw.org (Jehovas vitner, 2020m).

Av dette materialet fikk jeg mest bruk for boken jeg først nevnte og nettstedet til Jehovas vitner.

1.3 Materialet

Jeg har valgt å intervju 4 ungdommer, tre gutter og en jente, i alderen 17 til 21 år. Primærmaterialet mitt i denne avhandlingen vil være intervjuene jeg har hatt med ungdommene, og jeg vil bruke annen litteratur for å analysere og presentere Jehovas vitner.

Jeg har valgt å bruke et semistrukturert livsverden intervju som Kvale og Brinkmann (2009) skriver er:

En planlagt og fleksibel samtale som har som formål å innhente beskrivelser av intervjupersonens livsverden med henblikk på fortolkning av meningen med de fenomener som blir beskrevet. (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 325)

Siden Jehovas vitner har sin egen oversettelse av Bibelen som heter Ny verden-oversettelsen av De hellige skrifter, har jeg valgt å bruke denne i min oppgave. Jeg har valgt å bruke Bibelen som ligger på deres nettside (Jehovas vitner, 2020o). Siden jeg skriver mange bibelsitat fra denne oversettelsen, har jeg valgt å henviser bibelsitatene heretter med NV for Ny Verden-oversettelsen i tillegg til hvor i denne Bibelen de er funnet. Jehovas vitner mener at Jehova er den egentlige forfatteren av Bibelen, og at han har brukt flere «sekretærer» i arbeidet med å få skrevet den ned. Dette var en prosess som tok lang tid, og de ser på Bibelen som feilfri (Sødal & Ringnes, 2009).

Forskjellen på Ny verden-oversettelsen av De hellige skrifter i forhold til andre bibelforlag sine bibler, mener Jehova vitner er at de bruker Guds navn Jehova, de mener også at de er mer nøyaktige når det gjelder oversettelsen og at den er lettere å forstå (Jehovas vitner, 2020l).

Som tidligere nevnt har jeg brukt mye av nettstedet deres, jw.org. Dette nettstedet er Jehovas vitners offisielle nettsted, og er et nettsted som en kan få på utallige språk og tegnspråk. Dette nettstedet er det som forteller hva deres lære består i og hvilke temaer som er aktuelle for ulike tidspunkt. Her finner en blant annet spørsmål og svar, bibliotek og nyhetsrom, og en finner deres Bibel slik at du lett kan «klikke» deg inn på ulike bibelsitater.

1.4 Valg av verdier

Avhandlingen min tar utgangspunkt i verdiene vi finner i formålsparagrafen til opplæringsloven, men for å begrense oppgaven min måtte jeg gjøre et valg av verdier. Mitt valg falt på demokrati og likestilling. Grunnen til at jeg valgte de to er at jeg vet at Jehovas vitner på begge disse verdiene skiller seg fra det norske samfunn. Dette gjorde at jeg fant det interessant å finne ut hvordan møte med det norske skolesystemet, som bygger sitt verdigrunnlag på disse verdiene, har vært for ungdommene fra Jehovas vitner.

Når det gjelder hvorfor jeg valgte å ta utgangspunkt i opplæringslovens formålsparagraf, er dette fordi den er det grunnleggende for opplæringen i skolen, opplæringsloven knytter oppgaven til min jobb som lærer, og består av verdier som ungdommene jeg skal snakke med har møtt gjennom sin skolegang. Jeg vil derfor se på hvordan ungdommene forholder seg til verdiene de møter i skolegangen og i menigheten, hvilket syn de har på disse verdiene, og hvor de finner støtte for sine synspunkter.

Opplæringslovens formålsparagraf tar for seg hva opplæringen i skoler og undervisningsinstitusjoner skal gjøre, hvilke verdier de skal bygge på, og hva de skal bidra med og gi innsikt i. Den tar også for seg hva de skal utvikle og lære, og den sier også noe om hvordan skole og undervisningsinstitusjoner skal møte elevene. Opplæringsloven viser til verdier som respekt for menneskeverd og naturen, religionsfrihet, likeverd og solidaritet. Den sier at opplæringen skal fremme demokrati og likestilling, og at elevene skal ha medansvar og rett til medvirkning. Den viser til at en skal ha respekt for hverandre, og at institusjonene skal møte elevene med tillit og respekt (Kunnskapsdepartementet, 2017).

1.5 Oppbyggingen av avhandlingen

Jeg velger å starte avhandlingen med å gå inn på hva Kunnskapsløftet og formålsparagrafen i opplæringsloven sier om verdiene likestilling og demokrati, og hva skolen skal legge vekt på når det gjelder verdier for grunnopplæringen.

Deretter kommer en teoridel hvor jeg tar for meg hva verdier er, hva Jehovas vitner er og hva de legger i verdiene jeg har valgt ut. Videre forklarer jeg hva demokrati og likestilling er, og hva en finner i Kunnskapsløftet om dette. Siden jeg skrev denne avhandlingen akkurat i skille mellom Kunnskapsløftet og en ny læreplan, er mye referert til Kunnskapsløftet, men når det

gjelder den generelle delen har jeg brukt den som skal følge den nye læreplanen. Denne overordnede delen var ferdigskrevet i 2017.

Jeg går så inn på metoden jeg har valgt å bruke, og hva jeg vil spørre ungdommene om.

I analysedelen sorterer jeg materialet mitt etter forskningsspørsmålene mine, og funnen i min analyse blir drøftet opp mot en funksjonell ideanalyse.

Til slutt i oppgaven min konkluderer jeg hva jeg har funnet ut av min forskning.

Når det gjelder henvisninger i teksten min, har jeg valgt å bruke siteringsstilen APA. Jeg har i analysedelen min valgt å gå noe bort fra denne stilen når det gjelder sitat fra mine intervjuobjekter. Jeg velger å ha innrykk på alle sitatene, enkel linjeavstand og i tillegg skriver jeg dem i kursiv. Dette gjør jeg fordi jeg mener jeg får poengene til de jeg har intervjuet bedre frem på denne måten.

2.0 Kunnskapsløftet og opplæringslovens formålsparagraf

2.1 Den generelle delen og formålsparagrafen

Den generelle delen av Kunnskapsløftet har mange kvaliteter når det kommer til en nærmere forklaring av verdigrunnlaget for den norske skolen. Denne delen sørger for at de overordnede og langsiktige verdiperspektivene for skolen kommer inn i læreplanverket, utdyper verdigrunnlaget i formålsparagrafen og viser skolens rolle i samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2016). Formålsparagrafen forteller oss hva som er verdigrunnlaget i den norske skolen, og er en betydningsfull kilde for tolking og forståelse av regelverket (Arntsen, 2015). Opplæringsens verdier skal realiseres gjennom formålsparagrafen, og denne paragrafen har utviklingen til den enkelte elev som mål, og gjør oss bevisst på de allmenne verdier som vårt samfunn bygger på. Læreplanverket og formålsparagrafen består av de brede og sammensatte målene for elevenes utvikling i skoleløpet (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Hva sier så formålsparagrafen og den generelle delen om de verdiene jeg har valgt ut?

Paragrafen sier at opplæringen skal fremme demokrati og likestilling, mens den generelle delen trekker frem demokratiske prinsipper og ytringsfrihet som essensielle for det norske

samfunnet. Gjennom skolegangen skal elevene få kunnskap om demokrati, og de skal øve på demokratisk praksis i fellesskapet på skolen. Elevene skal settes i stand til å kunne reflektere over og vurdere vedtatte sannheter, stille spørsmål og yte motstand på egne og andres vegne. Det å leve sammen i et fellesskap krever forståelse for demokratiet og respekt for at folk er forskjellige, men på den annen side kan det og kreve at man står opp for grunnleggende verdier (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Skolen skal legge til rette for at alle elevene skal ha medansvar for og rett til medvirkning. De har rett til å bli hørt, og rett til å være med på å påvirke skolesamfunnet. Skoledemokrati skal være en forberedelse til å delta i et demokratisk samfunn. Skolen har ansvar for det sosiale samspillet mellom elever, og mellom elever og lærere. Elevene skal trinn for trinn utvikle og erfare et medansvar, og det ligger i skolens mandat at elevene skal lære seg verdien av å bety noe for andre, stå opp for andre og ta ansvar for andre (Kunnskapsdepartementet, 2016).

2.2 Hva skal skolen legge vekt på når det gjelder verdier for grunnopplæringen?

Den 1. september 2017 ble Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæring fastsatt. Denne delen er en del av det nye læreplanverket som skal gjelde for grunnskoleopplæringen i Norge, og med grunnskoleopplæringen menes grunnskolen og den videregående opplæring. Overordnet del skal gi oss en forklaring på verdigrunnet i opplæringslovens formålsparagraf, utdype de overordnede prinsippene for grunnskoleopplæringen, og skal beskrive grunnsynet som skal prege den pedagogiske praksisen i opplæringen (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Verdier som samler Norge som samfunn, og som skolen skal bygge sin praksis på, blir uttrykt i formålsparagrafen, og er grunnlaget for vårt demokrati. Disse verdiene skal hjelpe oss til å leve, lære og arbeide sammen. De bygger på en kristen og humanistisk arv og tradisjon, men kommer også til uttrykk i andre religioner og livssyn, og de er og forankret i menneskerettighetene (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Når det gjelder menneskeverdet skal skolen sørge for at menneskeverdet og de verdiene som støtter opp om det, legges til grunn for opplæringen og hele skolens virksomhet.

Menneskeverdet er ukrenkelig og alle mennesker er like mye verdt uavhengig av hva det

måtte være som skiller oss. Menneskerettighetene har sitt grunnlag i menneskeverdet, og opplæringen må derfor bygge på menneskerettighetene og gi elevene kunnskap om disse (Kunnskapsdepartementet, 2017).

I det norske samfunnet er likeverd og likestilling verdier som har blitt kjempet frem opp gjennom tidene, men det er likevel verdier som ennå må være en del av hverdagen. Skolen skal derfor få inn kunnskap og oppmuntre til holdninger som sikrer disse verdiene. I skolen skal alle elever behandles likeverdig, og ingen skal utsettes for diskriminering. Det er viktig at elevene selv er med på å ivareta menneskeverdet og forhindre at dette krenkes (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Når det gjelder demokrati sier overordnet del at skolene skal gi elevene mulighet til å medvirke, og til å lære hva demokrati betyr i praksis. Dette skal gjøres ved at opplæringen skal fremme de demokratiske verdiene og demokratiet som styreform. Elevene skal kjenne til demokratiets regler, og forstå hvorfor disse skal være en del av samfunnet. Disse verdiene må fremmes gjennom aktiv deltakelse av elevene ved å vise at alle har like rettigheter og muligheter til å delta i beslutningsprosesser. Elevene skal lære at vern av mindretallet er et viktig prinsipp i et demokratisk samfunn (Kunnskapsdepartementet, 2017).

3.0 Teori

3.1 Hva er verdier?

Verdier er et gammelt ord som i utgangspunktet er hentet fra økonomien. Det er noe vi «setter pris på», og med det menes en konkret verdi av et bestemt produkt som for eksempel prisen på en vare (Leirvik & Røthing, 2008).

I Verdikommisjonens sluttrapport (2001) blir også verdibegrepet knyttet til økonomi, men det poengteres og at det gjelder immaterielle verdier som er viktige for at vi kan ha gode menneskelige felleskap. På denne måten kan verdi knyttes til forhold vi ønsker å bygge vårt liv og samfunn på, og som gir livet kvalitet og mening. Dette kan være religiøse, moralske og estetiske verdier. Verdier skal ikke sees på som det samme som normer og regler, men

livskvaliteter som de moralske leveregler og juridiske lover skal hjelpe oss å oppnå og ta vare på (Statsministerens kontor, 2001).

Verdi kan tillegges ting som personer, objekter, handlinger og tilstander, og en ting kan ha en større eller mindre grad av verdi. Verdi er kvaliteten ved noe, og en tings verdi sies gjerne å bestemme dens viktighet med hensyn til hvordan vi bør gjøre våre vurderinger og beslutninger. Egenverdi er når tingen er verdifull i å være det den er, og instrumentell verdi er å være verdifull i det å være en årsak til noe med egenverdi (Sagdahl, 2019). Hellevik (2008) definerer verdier slik:

Verdier kan defineres som et individs oppfatninger om grunnleggende mål i tilværelsen (målverdier), og oppfatninger om hvordan det er riktig å gå frem for å nå disse målene (middelverdier). Disse oppfatningene om mål og midler vil påvirke hvilket alternativ individet foretrekker i ulike valgsituasjoner. (Hellevik, 2008 s. 167)

Videre skriver han at verdier kan bli påvirket av sosial bakgrunn og gruppetilhørighet, og at dette er med på å påvirke våre holdninger (Hellevik, 2008).

Er allmenmoral den moral alle aksepterer, vår moralske fellesnevner? Filosofen Knut Erik Tranøy gir oss denne definisjonen:

Allmenmoralen er det sett av moralske verdier, normer og dyder som har bred aspekt og er internalisert og respektert i en gitt kultur til en viss tid. Asheim mener at ved å operere med tre moralske hovedkategorier legges det opp til at etikken bør utformes som en kombinasjon av verdi-, plikt- og dydsetikk. (Asheim, 2005 s. 21)

Etiske synspunkter behandles som verdisynspunkter. Etikk oppfattes som å ta vare på verdier. Man går ut fra at det finnes en spesiell kategori verdi, de moralske, som det er etikkens oppgave å gjøre gjeldende, men at etikken også må forholde seg til verdirealisering i sin alminnelighet (Asheim, 2005).

3.2 Hva er demokrati?

Demokrati er en styreform, og er den styreformen vi har i Norge og i et flertall av alle verdens land. Denne styreformen går ut på at folket velger representanter som bestemmer lover og tar politiske beslutninger. Denne styreformen blir også kalt folkestyre. Folket er her de innbyggerne i landet som har stemmerett, og om de ønsker kan de delta i utformingen av politiske vedtak. Folket kan påvirke ved å bruke stemmeretten sin, og stille til valg. For at et

land skal ha et demokratisk styre, er det viktig å ha demokratiske regler og institusjoner som fungerer, og de demokratiske rettighetene må respekteres (Hovde, Svensson & Thorsen, 2019).

Selve ordet demokrati har sin bakgrunn fra det greske ordet *dēmokratia*, som betyr «styre ved folket». Første gang demokrati ble brukt om styringsform var for over 2400 år siden, og ble da brukt om styreformen i bystater i Hellas. I dag finnes demokrati som styreform på mange nivåer og områder i samfunnet, som for eksempel i bedrifter, foreninger og skoler (Hovde et al., 2019).

De demokratiske reglene i et land står ofte i en grunnlov. Her blir det beskrevet hvilke styringsorganer landet har, hvordan de skal virke, og hvilke demokratiske rettigheter borgerne har. Vi finner den lovgivende, utøvende og dømmende makt i henholdsvis parlament, regjering og domstol. Maktfordelingsprinsippet er regler for hvem som bestemmer hva, og det må og finnes regler for hvor stort flertall som må til for å for eksempel vedta en ny lov. Jo mindre demokratiske rettigheter borgere i landet har, jo mindre demokratisk blir landet. Slike rettigheter er for eksempel stemmerett, ytringsfrihet, organisasjonsfrihet og likestilling (Hovde et al., 2019).

3.3 Hva er likestilling?

Likestilling vil si at alle mennesker skal ha like rettigheter og muligheter i samfunnet. Disse rettighetene og mulighetene skal en ha uansett hvilket kjønn en er, hvilken funksjonsevne en har, hvilke seksuell orienteringen en har, hvor en kommer fra eller hva en tror på. Vi kan dele dette i formell likestilling, som vil si at alle har like rettigheter, og reell likestilling som vil si at alle faktisk har like muligheter til deltakelse og utvikling av samfunnet (Ik Dahl & Ryste, 2019).

Tradisjonelt har nok likestilling mest blitt brukt når det gjelder likestilling mellom kvinner og menn. Fremdeles er dette den mest vanlige bruken av ordet, men i de senere årene har likestilling også fått en betydning når det gjelder funksjonsevne, tro, alder, legning ol. Selv om det er et skille mellom likestilling, som går på forholdet mellom ulike grupper, og likeverd, som går ut på at alle individer og grupper er like mye verdt, blir begrepet likestilling brukt i begge disse betydningene (Ik Dahl & Ryste, 2019).

Styresmaktene ser på likestilling som en samfunnsmessig grunnverdi, og den norske staten har gjennom tilslutning til FNs menneskerettighetserklæring forpliktet seg til å fremme likestilling (Ikdahl & Ryste, 2019).

3.4 Hva står om demokrati som en del av verdiene i opplæringslovens formålsparagraf/læreplanen?

Norges offentlige utredninger (2011) har gitt ut en utredning som heter Ungdom, makt og medvirkning. Her kommer det frem at opplæringsloven stadfester skolens demokratiske samfunnsoppdrag. I denne loven finner vi at skolen skal fremme demokrati, og at elevene skal ha medansvar og rett til medvirkning. Læreplanverket vektlegger sterkt oppdraget skolen har som en arena for opplæring av demokrati, og her er det lagt tydelig vekt på at skolen skal forberede elevene til deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser og stimulere til samfunnsengasjement, ikke bare nasjonalt, men også internasjonalt. Dette skal gjøres ved at undervisningen gir elevene kunnskap om de demokratiske prinsipper, og legge til rette for at de får føle på demokrati ved hjelp av deltagelse og medvirkning i ulike demokratiske prosesser. Elevene skal også kjenne til de ulike institusjonene i demokratiet (NOU 2011: 20, s. 22, 23).

Utgangspunkt for utvalget til utredningen som er nevnt ovenfor, har vært at demokratiundervisningen må omfatte det Stray omtaler som læring om, for og gjennom demokrati. Om demokrati er undervisningen hvor elevene settes inn i den teoretiske delen av hva demokrati er. For demokrati dreier seg om å få elevene til å tenke kritisk, sette seg inn i ulike problemstillinger fra flere sider, og det å skille mellom fakta og vurdering. Gjennom demokrati handler om at elevene skal lære demokrati gjennom praksis hvor de selv er deltagende i demokratiske prosesser. Noe både myndigheter og forskere peker på ved den norske skolens arbeid med demokratiopplæring, er at de legger stor vekt på blant annet elevrådsarbeid (NOU 2011: 20, s.22).

Meld. St. 28 (2015-2016) Fag – Fordypning – Forståelse omhandler fornyelse av Kunnskapsløftet, og her kommer det frem at regjeringen har høye ambisjoner for Norge som kunnskapsnasjon, og de påpeker at samfunnets viktigste bidrag er utdanningssystemet. Barnehagene og skolene skal utvikle barn og unges kunnskaper, ferdigheter og holdninger

som grunnlag for å beherske eget liv i et demokratisk og mangfoldig samfunn, og her legges grunnlaget for sosial mobilitet, demokratisk forståelse og medvirkning. Denne stortingsmeldingen sier også noe om hva innholdet i opplæringen skal være. Den sier at regjeringen legger frem et forslag til hvordan innholdet i grunnskolen og videregående opplæring skal fornyes for at barn og unge skal få de beste mulighetene for å utvikle verdier, kunnskaper og holdninger som har stor betydning i deres liv – ikke bare i oppveksten, men også som et godt utgangspunkt for videre utdanning og aktiv deltakelse i arbeids og samfunnsliv (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Skolen har som oppdrag å både utdanne og danne elevene. Formålsparagrafen, som er verdigrunnlaget for skolen, setter fokus på at det i skolen skal utvikles kunnskap, ferdigheter og holdninger som er betydningsfulle for å takle sitt eget liv, delta i arbeid, leve i et sosialt fellesskap og delta i samfunnslivet. De skal delta i det sosiale fellesskapet som skolen er, og her delta og leve opp til demokratiske verdier som skolen står for: respekt for den enkelte, likeverd, likestilling, ytringsfrihet, solidaritet og toleranse. I skolen skal elevene møtes med tillit og respekt, og de har rett til medvirkning i flere beslutninger som gjelder dem. De skal utfordre og forsvare sine egne holdninger og meninger i tråd med demokratisk praksis og enkeltindividets rettigheter. Det sosiale fellesskapet i skolen er en viktig arena der de grunnleggende verdiene formidles og praktiseres, utvikles og formes (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Læreplanverket må følge tiden, og det er viktig at temaene som prioriteres står i henhold til samfunnsutfordringer som er aktuelle over tid. Fagfornyelsen har derfor prioriter temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap samt bærekraftig utvikling (Kunnskapsdepartementet, 2016).

3.5 Hva står om likestilling som en del av verdiene i opplæringslovens formålsparagraf/læreplanen?

I Meld. St. 44 (2012-2013) står det hva skolen skal gjøre i forhold til likestilling:

Lovverket legger til rette for at skolene skal jobbe bevisst med likestilling. Det slås fast i den generelle delen av læreplanen at opplæringen i skolen skal fremme likestilling mellom kjønn og solidaritet på tvers av grupper og grenser. (Barne- likestilling og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 37)

Opplæringen i likestilling skal gi hver enkelt elev, på alle nivåer i skoleløpet, de beste forutsetninger for å utvikle verdier, kunnskaper og holdninger som er betydningsfulle, ikke bare mellom nære menneskelige relasjoner, men også i samfunnet (Kunnskapsdepartementet, 2016).

Denne stortingsmeldingen viser til en kartlegging av likestilling i skolen fra 2009. Kartleggingen viser at likestilling lå lavest av alle målsettinger i overordnede planer for skolen. Under 50 % av skolene legger vekt på likestilling i undervisningen, og av de skolene er det videregående skoler som legger minst vekt på dette. Hva skolene prioriterer og det lærerne sier om hvordan likestilling arbeides med, viser at likestilling ikke får mye oppmerksomhet i dagens skole. En finner heller ikke likestilling i lærerutdanning eller i fagplanene (Barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementet, 2013).

Kunnskapsdepartementet har gitt ut en handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnsopplæring. Fokuset her er å bryte ned barrierer som hindrer gutter og jenter å ta utradisjonelle valg, og målet for handlingsplanen er at barnehagene og grunnsopplæringen skal bidra til et likestilt samfunn der alle får gjøre godt av sine evner og interesser uansett hvilke kjønn en har, og at likestilling mellom kjønn skal gjennomsyre all læring og pedagogisk virksomhet i barnehage og grunnsopplæring (Kunnskapsdepartementet, 2008).

Likestilling har vært i læreplanene siden 1970-årene, likevel viser en undersøkelse som handlingsplanen viser til at de samme forskjellene fortsatt eksisterte etter over 20 år med likestillingsansvar og likestillingsarbeid i skolen. Dette viser at skolesektoren har nedprioritert ansvaret. Når det gjaldt satsingsområder viste evalueringen at likestilling ble lavest prioritert. Svært få skoler hadde nevnt likestilling spesifikt i sine årsplaner (Kunnskapsdepartementet, 2008).

Handlingsplanen for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæringen viser og til flere forskere som trekker frem to momenter når det gjelder kjønn og ungdom i dag. I dag blandes maskuline og feminine trekk friere i ungdommene enn tidligere. Det er økende forskjeller innenfor de to kjønnsgruppene, og kjønn er i dag noe som kan settes sammen på ulike vis. I tillegg er det viktig at dagens jenter og gutter ser på seg selv og fremtiden på en helt annen måte de unge gjorde for bare noen tiår siden. Likestilling og rettigheter er så selvsagt for dagens ungdom, at mange vil protestere mot å bli kategorisert som «typisk jente» eller «typisk gutt». Ungdommen ser på seg selv som egne individer uavhengig av kjønn. Dette kan

innebære at tradisjonelle likestillingskampanjer kan risikere å møte liten interesse og/eller motstand hos de unge (Kunnskapsdepartementet, 2008).

3.6 Hva er Jehovas vitner?

Før jeg går inn på hva Jehovas vitner mener om verdiene jeg har valgt ut, vil jeg gjerne gi et innblikk i hva Jehovas vitner er, og hvorfor dette trossamfunnet oppsto. «Jehovas vitner regner seg som verdens eldste, monoteistiske religion, og som de eneste sanne kristne» (Ringnes & Sødal 2009, s. 13). Medlemmene seg imellom omtaler læren deres for «sannheten», men samtidig lærer de at de å få innsikt i sannheten er en prosess som man må vokse seg inn i som vitne (Ringnes & Rødal, 2009).

Jehovas vitner har hentet sitt navn fra Jesaja kapittel 43. Her blir verden fremstilt som en rettsal hvor nasjonens guder blir oppfordret til å bevise at deres sak er rettferdig, eller høre på de vitner Jehova fører fram (Jehovas vitner, 2020n).

«Dere er mine vitner», sier Jehova, «ja min tjener, som jeg har utvalgt, for at dere skal kjenne meg og tro på meg, og forstå at jeg er den samme. Før meg fantes det ingen Gud, og etter meg finnes det heller ingen. Jeg, jeg er Jehova, og utenom meg finnes det ingen frelser». (Jes. 43:10-11 NV)

I Bibler som er skrevet på det hebraiske skriftspråket, som bare består av konsonanttegn, er Guds navn skrevet som JHVH og betyr «Jeg er». Bibelen skriver dette både som Jehova og Jahve (Langhelle, 2019).

Amerikaneren Charles Taze Russell grunnla en bevegelse av bibelstudiegrupper i 1870. Bibelstudiegruppene skulle finne tilbake til Bibelens uforfalskede lære, og disse bevegelsene utviklet seg senere til trossamfunnet Jehovas vitner. Derimot kom navnet Jehovas vitner en god stund etter grunnleggelsen av studiegruppene. I starten gikk de under navn som «Bibelstudentene» og «Den internasjonale bibelstudieforening», mens folk utenfor kalte dem «Russellianerne». Det var først etter Russells død, og juristen Joseph Franklin Rutherford tok over ledelsen, at han på et storstevne i 1931 kunngjorde at bibelstudentene skulle kalles Jehovas vitner (Ringnes & Sødal, 2009).

Så snart det ble natt, sendte brødrene både Paulus og Silas til Berøa. Da de kom dit, gikk de inn i jødernes synagoge. Jødene der hadde et mer åpent sinn enn de i

Tessalonika. De tok imot budskapet med stor iver og gransket Skriftene daglig for å se om det de hørte, var riktig. (Apg. 17:10-11 NV)

Jehovas vitner baserer sin tro på Bibelen, og når det gjelder læresetninger som blir påpekt som sannheter i Bibelen, anbefaler de å gjøre som innbyggerne i Berøa gjorda da de hørte Paulus forkynne. Denne prøven mener de alle religiøse læresetninger bør underkastes (Jehovas vitner, 2020n). Jehovas vitner ser på Vaktårnets oversettelse av Bibelen, Ny verden-oversettelsen av De hellige skrifter, som Guds ufeilbarlige og pålitelige ord, og denne Bibelen er den eneste nødvendige veileder i alle livets spørsmål. De mener at det er Jehova som er Bibelens virkelige forfatter, og Bibelens autoritet er derfor absolutt også i historiske og naturvitenskapelige spørsmål. På grunn av dette er den viktigste aktiviteten for medlemmer av Jehovas vitner bibelstudier (Langhelle, 2019). Oversettelsen av Bibelen ble publisert i 1950-60, og senere revidert i 1984. Den kom ut på norsk i 1996. Bibelen inneholder all den veiledning mennesket trenger (Ringnes & Sødal, 2009).

JEHOVAS VITNER tror på Den Allmektige Gud, Jehova, himmelen og jordens Skaper. Alle de kompliserte underverkene som vi er omgitt av i universet, vitner om en Skaper med overlegen intelligens og makt til å stå bak det hele. (Jehovas vitner, 2020n, s. 12)

Ifølge Jehovas vitner er Jehova allmektig og har kontroll over naturkreftene. Han har også skapt åndesønner som Jesus og hans motstander, Satan Djevelen. Den hellige ånd er en kraft som utfører det Jehova ønsker. Av Jehovas åndesønner ble Jesus Kristus skapt først, og han er den viktigste. Dette gjør at han blir kalt Guds sønn eller Guds enbårne sønn. Fordi han gikk rundt på jorden og snakket om Gud, kan han kalles Guds Ord. På jorden mener Jehovas vitner at han levde et fullkomment liv. Han måtte dø frivillig, som en nødvendig offergave for menneskene, da han ble pælfestet, for å bruke vitnenes ord for hvordan de mener Jesus døde: Han ble ikke hengt opp på et kors. Dette gjør at Jesus Kristus, i tillegg til å være en frelser, også er et viktig etisk forbilde. Ifølge Jehovas vitner kom Jesus tilbake usynlig til verden i 1914 og leder nå Jehovas organisasjon, mens han også hersker som konge i Guds himmelrike (Ringnes & Sødal, 2009).

Du finner ingen trosbekjennelse hos Jehovas vitner, men deres første læresetning lyder: «Bibelen er Guds ord og inneholder sannheten». Menneskesynet er også basert på bibeltekster. De mener at de første menneskene ble, ifølge bibelsk kronologi, til for over 6000 år siden. Mennesket er derfor en skapning og ikke noe guddommelig vesen. De tror ikke

menneskene utviklet seg gjennom evolusjonen, men er skapt av Gud i Guds bilde (Langhelle, 2019).

Hva skjer så etter døden? Fordi de første menneskene var ulydige mot Gud, måtte de dø. Ifølge Jehovas vitner eksisterer ikke de døde mer, men er i en ubevisst tilstand i graven frem til dommedag. De tror ikke på et helvete, og de viser ikke til noe sted der avdøde skal pines (Langhelle, 2019).

Hvordan blir en så frelst? Menneskene blir frelst ved troen på Jesus. Det at Jesus døde er en betaling som fritar menneskene for Jehovas rettmessige straff over synden. Jehovas vitner ser på dette som Guds største gave til menneskene. Det er bare Jehova som bestemmer hvordan mennesket blir frelst, og hvem av menneskene, levende og døde, som blir det (Ringnes og Sødal, 2009). Etter dommedag vil jorden bestå for evig. Den vil bli rensset og forskjønnnet, og alle som lever etter Jehovas hensikt, også de som har avgått med døden, vil få leve evig her (Jehovas vitner, 2020n).

Jehovas vitner er en apokalyptisk bevegelse, som vil si at de har en åpenbaring om endetiden. Vitnene mener at verden slik den er nå går mot slutten, og de må alltid være forberedt på det som skal skje da. Mange vitner tror at den kommer i deres levetid, og har derfor lagt opp livet sitt etter dette ved for eksempel å ikke ta lange og dyre utdannelser. Det er viktigere å være ivrig i sin tjeneste med å fortelle om Jehova. Det er ikke lenge til fullbyrdelsen av Jehovas kongedømme, men Jehovas vitner uttaler seg ikke om når det konkret vil skje (Ringnes & Sødal, 2009).

Jehovas vitner lever etter en teokratisk styreform, som vil si at den politiske makten er tillagt en Gud (Kværne, 2019). Denne styreformen har bidratt til en læremessig enhet og en enhetlig religiøs praksis. Dette gjør at uansett hvilken menighet du går inn i, hvor som helst i verden, vil de jobbe med de samme temaene og synge de samme sangene (Ringnes & Sødal, 2009).

Jehovas vitner mener at de ikke er en del av denne verden, men det er viktig for dem å oppføre seg som samfunnsnyttige og lovlydige borgere. De ser også på Satan som en usynlig hersker som kontrollerer all organisert religion og alle land, inkludert FN. Dette gjør at de ikke feirer høytider, som jul og påske, eller nasjonaldager, de hilser ikke flagget, de nekter militærtjeneste og er politisk nøytrale. De feirer heller ikke fødselsdager eller Halloween siden de ikke er nevnt i Bibelen (Langhelle, 2019).

Jehovas vitners er et trossamfunn som har vokst raskere enn de fleste andre, mens på den andre siden viser historien at Jehovas vitner har blitt møtt med intoleranse, trakassering og forfølgelse. Dette gjelder ikke bare fra folk i gata, men også fra de som styrer i mange land. Fordi de nekter å delta i militære operasjoner, har motstanden mot trossamfunnet vært størst i totalitære stater, eller i krigstider. Før og under andre verdenskrig er den perioden hvor Jehovas vitner har opplevd den mest omfattende forfølgelsen, og denne skjedde i Tyskland. I denne tiden ble Jehovas vitner som trossamfunn forbudt, og det nasjonale avdelingskontoret ble beslaglagt. Medlemmene opplevde razziaer, oppsigelser og fengslinger, og dette tvang forkynningsarbeidet under jorden. Da andre verdenskrig brøt ut, var allerede 6000 vitner offer for frihetsberøvelse, og totalt satt ca 10000 vitner i fengsel og konsentrasjonsleirer under naziregimet (Ringnes & Sødal, 2009).

Hvor stor er så utbredelsen av dette trossamfunnet? Egne statistikker fra 2019 viser at Jehovas vitner var virksomme i 240 land og hadde 8 579 909 medlemmer (aktive forkynnere) fordelt på 119 954 menigheter. Barn og andre som ikke er aktive forkynnere kommer i tillegg. Det viser seg at medlemstallene er stabile i Norge og den vestlige verden, mens de øker internasjonalt. Rett etter den kalde krigen opplevde vitnene stor vekst i Øst-Europa. Tallene for Norge viser noe under 12 000 aktive forkynnere, fordelt på rundt 167 menigheter (Langhelle, 2019).

I Norge ble Jehovas vitner etablerte ved at emigranten Knud Pederson Hammer startet en bibelgruppe i 1892. I 1904 ble det opprettet et kontor for bevegelsen, men rekrutteringen gikk forholdsvis sakte før andre verdenskrig. Som i Tyskland, ble også den norske virksomheten forbudt av nazistene i 1941, og arbeidet gikk under jorden, men likevel vokste Jehovas vitner noe under okkupasjonen. Den største veksten kom i 1948. Dette var en tid da vitnene begynte å forkynne på gatene og dele ut sitt blad Vaktårnet. På denne tiden fikk de igjen problemer med myndighetene, og flere ble arrestert og bøtelagt på grunn av forkynnervirksomhet og litteraturutdeling. I 1950 slo Høyesterett fast at Jehovas vitner har lov til å drive slik virksomhet (Ringnes & Sødal 2009).

Når det gjelder fremgangsmåter de bruker for å gjøre sitt budskap kjent på, er det vel det at de forkynner ved å gå fra hus til hus de er mest kjent for. Du kan og møte dem på gata, eller de slår av en prat på bussen eller i lunsjpausen. De prøver å anbefale sitt gode budskap ved å være et godt eksempel når det gjelder hvordan de lever sine kristne liv. Deres eget blad

Vakttårnet blir brukt som studiemateriell. De har i tillegg til dette møter i sine lokaler som de kaller Rikets sal (Jehovas vitner, 2020n).

3.7 Hva mener Jehovas vitner om verdiene demokrati og likestilling?

Jeg har ikke funnet noe materiale som direkte sier noe om hva Jehovas vitner mener om demokrati og likestilling, så jeg har derfor plukket ut meninger de har om ulike temaer som jeg mener kan gå under likestilling og demokrati. Siden Jehovas vitner bruker Bibelen som veiledning i alle spørsmål, så har jeg skrevet ned noen av de Bibelsitatene de refererer til i de ulike temaene.

3.7.1 Forholdet til hverandre

Alle som regner seg som Jehovas vitner tror det samme over hele verden. Det er viktig at de står sammen og viser til dette bibelsitatet for å begrunne dette (Jehovas vitner, 2020a):

Brødre, jeg oppfordrer dere ved vår Herre Jesu Kristi navn: Dere må alle vise enighet i det dere sier. Det må ikke være splittelse blant dere, men dere må være fullt ut forent i samme sinn og samme tankegang. (1. Kor. 1:10 NV)

De mener likevel at selv om de tror det samme, så er det åpent for personlige valg. De mener at Jehova har gitt menneskene samvittigheten i gave, og at det er viktig at de treffer sine valg i samsvar med den. Denne samvittigheten er formet av Bibelen, og man kan ikke sette seg til dommer overfor andres personlige valg (Jehovas vitner, 2020a). Her henviser Jehovas vitner til Paulus første brev til romerne:

Ta imot den som har svakheter i sin tro, men gjør dere ikke til dommere i spørsmål som det er forskjellige meninger om. Én har en tro som tillater ham å spise alt, men den som er svak, spiser bare grønnsaker. Den som spiser, skal ikke se ned på den som ikke spiser. Og den som ikke spiser, skal ikke dømme den som spiser, for Gud har tatt imot ham. Hvilken rett har du til å dømme en annens tjener? Det er hans egen herre som bestemmer om han står eller faller. Og han skal bli stående, for Jehova kan holde ham stående. (Rom. 14:1-4 NV)

Jehovas vitner mener at det er deres lære som er den riktige, og at læren til de andre religiøse trossamfunn er feil. Jehovas vitners teokratiske tankegang setter likhetstegn mellom Guds vilje og de offisielt gjeldende synspunkter. Dette gjør at det er vanskelig å avvike fra den normerte lære og livsstil, og det er vanskelig å komme med kritikk av trossamfunnets

offisielle syn. Kritisere man læren eller synspunktene blir dette lett tolket som kritikk av Jehova (Repstad, 2009).

3.7.2 Forholdet til andre

Hvordan skal så Jehovas vitner forholde seg til andre mennesker? De er opptatt av at det ikke er noe skille mellom menneskene hverken gjennom det sosiale, det etniske eller gjennom klasser (Jehovas vitner, 2020a). Her viser de til et bibelsitat som er hentet fra Matteus: «Det andre, et lignende bud, er dette: Du skal elske din neste som deg selv» (Matt. 22:39 NV). De viser videre i Bibelen til Apostlenes gjerninger når det gjelder forholdet til andre:

Da begynte Peter å tale. Han sa: «Nå skjønner jeg virkelig at Gud ikke gjør forskjell på folk, men han tar imot alle som har dyp respekt for ham og gjør det som er rett, uansett hvilken nasjon de tilhører. (Apg. 10:34,35 NV)

Jehovas vitner følger Bibelens råd om at de skal respektere alle, uansett religion og livssyn, og her viser de til Peters første brev (Jehovas vitner, 2020c). «Vis alle slags mennesker ære, elsk hele samfunnet av brødre, ha dyp respekt for Gud, vis kongen ære» (1. Pet. 2:17 NV).

De skal med andre ord leve slik at de prøver å gjøre det som er godt mot alle, men på den andre siden mener de at de (de kristne) ikke er en del av denne verden, og dette gjør at Jehovas vitner er politisk nøytrale av religiøse grunner, og at de ikke har noen tilknytninger til andre trossamfunn. Her vises det til to bibelsitater (Jehovas vitner, 2020a): «De er ikke en del av verden, akkurat som jeg ikke er en del av verden» (Joh. 17:16 NV), og «La oss derfor, så lenge vi har mulighet, gjøre godt mot alle, men særlig mot dem som er våre brødre og søstre i troen» (Gal. 6:10 NV).

3.7.3 Politisk nøytrale

Det at de er politisk nøytrale gjør at de ikke driver med lobbyvirksomhet, de hverken stemmer på politiske partier eller stiller til valg. De deltar heller ikke i aksjoner for å skifte ut regjeringer. På den andre siden respekterer de de valgene som andre tar på slike områder. De mener at Bibelen gir gode grunner til å ha en slik holdning. Medlemmer av Jehovas vitner følger Jesu eksempel (Jehovas vitner, 2020b). I Johannes evangeliet avviser Jesus tilbudet om en politisk posisjon: «Jesus, som forstod at de ville komme og føre ham bort med makt for å gjøre ham til konge, trakk seg da tilbake igjen og gikk opp på fjellet, helt alene» (Joh. 6:15 NV).

Selv om Jehovas vitner ikke engasjerer seg i politikk, respekterer de myndighetene der de bor, og så lenge ikke landets lover bryter med Gud sine lover, så skal de følge dem. De viser her til Bibelens påbud: «Hver sjel skal underordne seg under de høyere myndigheter» (Rom. 13:1 NV), og «De svarte: «Keiseren.» Da sa han til dem: «Gi da keiseren det keiseren har krav på, men gi Gud det Gud har krav på» (Matt. 22:21 NV). Når det kommer til det at de ikke skal bryte med Guds lover viser de til: «Da svarte Peter og de andre apostlene: «Vi må adlyde Gud mer enn menneskene» (Apg. 5:29 NV).

De følger lovene i landet de bor, betaler skatt og er villige til å samarbeide når det gjelder saker som fremmer offentlig velferd. De har respekt for andres rett til selv å velge når det gjelder politiske spørsmål, og de vil for eksempel ikke ødelegge politiske valg eller prøve å hindre folk fra å stemme. De følger heller Bibelens anbefaling om å be for de som styrer i landet, spesielt når de skal ta avgjørelser som kan ha betydning for religionsfriheten (Jehovas vitner, 2020b).

Jeg gir derfor først og fremst denne oppfordringen: Bær fram påkallelser, bønner og forbønner og takk i forbindelse med alle slags mennesker, også konger og alle som er i høye stillinger, så vi kan fortsette å leve et stille og fredelig liv med fullstendig gudhengivenhet og oppriktighet. (1. Tim. 2:1-2 NV)

Selv om det i flere land er store grupper med Jehovas vitner, prøver de ikke å påvirke myndighetene til å forby eller legge noe form for avgrensninger på andre religioners virksomhet. De kjemper heller ikke for å få vedtatt lover som vil insistere på at andre skal følge deres moralske og religiøse overbevisning. De viser derfor mennesker fra andre trossamfunn den samme toleransen som de setter pris på at andre viser dem (Jehovas vitner, 2020c): «Derfor, alt dere vil at andre skal gjøre mot dere, skal også dere gjøre mot dem. Det er i virkeligheten dette Loven og Profetene går ut på» (Matt. 7:12 NV).

3.7.4 Ekteskapet og familien

Det er Jehova som har innstiftet ekteskapet mellom mann og kvinne, og han ønsker at de som er gift skal være lykkelige (Jehovas vitner, 2020d). Når det gjelder Jehovas vitner syn ekteskapet mener de at det skal være en varig forbindelse mellom kvinne og mann, og at den eneste gyldige grunnen til skilsmisse er utroskap (Jehovas vitner, 2020a).

Det kom noen fariseere til ham for å sette han på prøve. De spurte: «Har en mann lov til å skille seg fra sin kone av en hvilken som helst grunn?» Han svarte: «Har dere ikke lest at Skaperen fra begynnelsen av skapte dem som mann og kvinne og sa: 'Derfor

skal en mann forlate sin far og sin mor og holde seg til sin kone, og de to skal bli ett'? Altså er de ikke lenger to, men ett. Og det Gud har forent skal ikke noe menneske skille.» De sa til ham: «Hvorfor har da Moses bestemt at man kan gi henne en skillsmisseattest og skille seg fra henne?» Han svarte: «Fordi dere har så harde hjerter, har Moses gitt dere lov til å skille dere fra konene deres, men slik har det ikke vært fra begynnelsen av. Jeg sier dere at den som skiller seg fra sin kone av noen annen grunn enn seksuell umoral og gifter seg med en annen, begår utroskap. (Matt. 19:3-9 NV).

De er overbevist om at Bibelen, med dens innhold, kan hjelpe familier. Dette skal de gjøre ved å gifte seg, være trofaste, vise kjærlighet til hverandre og barna (Jehovas vitner, 2020g).

Det vises til Efeserne 5:22 til 6:1 (Jehovas vitner, 2020a):

En gift kvinne skal underordne seg mannen sin slik hun underordner seg Herren. For en mann er sin kones hode, slik Kristus er hode for menigheten, som er hans kropp, og som han er frelser for. Ja, slik som menigheten underordner seg Kristus, slik skal de gifte kvinnene underordne seg mennene sine i alt. Dere menn, fortsett å elske konene deres, slik Kristus elsket menigheten og ga seg selv for den, for at han kunne gjøre den hellig. Han rensket den ved hjelp av Guds ords vann. Slik kunne han føre menigheten fram for seg selv i dens prakt, uten flekk eller rynke eller noe slikt, men hellig og uten feil og mangler. På samme måte skal en mann elske sin kone som sin egen kropp. Den som elsker sin kone, elsker seg selv. Ingen har noen gang hatet sin egen kropp, men han gir den næring og tar var på den, slik Kristus gjør med menigheten. For vi er lemmer på hans kropp. «Derfor skal en mann forlate sin far og sin mor og holde seg til sin kone, og de to skal være ett.» Denne hellige hemmeligheten er stor. Jeg sikter nå til Jesus og menigheten. Og når det gjelder dere: Hver mann skal elske sin kone som seg selv, og en gift kvinne skal ha dyp respekt for sin mann. Dere barn, vær lydige mot foreldrene deres i samsvar med det Herren vil, for det er rett. (Ef. 5.22-6:1 NV)

Jehovas vitner sier at det er mannen som skal ta ledelsen i familien. Er man en gift mann blir det forventet at man behandler sin kone med verdighet og viser henne kjærlig omsorg. Han skal sette henne så høyt at han setter sine interesser etter sin kones. En gift kvinne skal ha stor respekt for sin mann og hjelpe han i arbeidet med å fylle hans rolle. Hun skal støtte avgjørelsene han tar, og samarbeide med han (Jehovas vitner, 2020d).

Skal en familie bli velfungerende, er det noen som trenger å ta de endelige avgjørelsene, og ifølge Bibelen tolker Jehovas vitner det til at det er mannen som er fått dette ansvaret. Jehovas vitner viser her til bibelsitatet nevnt ovenfor, at en mann skal være sin kones hode. Dette gir han ingen rett til å bli en diktator, men han skal på den andre siden ikke prøve å undergrave dette ansvaret. Gjør han det setter han ikke pris på hans kones respekt for ham, og legger unødvendige byrder på henne. Det blir forventet at ektemannen skal arbeide hardt for å vise omsorg og ære for sin kone (Jehovas vitner, 2020e).

Jehovas vitner mener at det er Jehova som har opprettet familieordningen, og i denne har han gitt foreldrene ansvar for barna. Som foreldre er det deres ansvar å lære barnet å elske Jehova, og å være et godt eksempel. De skal lære barna å ha respekt for sine foreldre og være lydige mot dem (Jehovas vitner, 2020f).

Sødal (2009) peker og på Bibelens rolle når det gjelder å forme funksjonene i familien, her har det blitt tolket slik hen at menn, kvinner og barn har ulike oppgaver. Jehovas vitner ser på vers i Bibelen som sammenligner forholdet mellom mann og kvinne med forholdet mellom Jesus Kristus og menigheten. Akkurat som Kristus er menighetens «hode», så er det mannen som er familiens «hode». Begge foreldre blir sett på som «hode» for barna. Gifte kvinner skal underordne seg mennene sine, i dette ligger det at de ikke skal konkurrere eller dominere dem, men opptre lojalt og støttende, og samarbeide med dem. Jehovas vitner mener at likeverd og likestilling ikke er det samme. De lærer at kvinner og menn har likt verd, men er kritiske til likestillingen slik det blir forstått i samfunnet nå. Deres lære bryter derfor med det likestillingsidealet norsk samfunn er preget av, og som inngår i skolens og barnehagens verdigrunnlag. Slik som trossamfunnet skal styres teokratisk, skal dette gjenspeiles i at familien også ledes ovenfra (Sødal, 2009).

Når det gjelder hvordan en skal oppdra sine barn sier Jehovas vitner at en skal oppdra dem ved hverken å gi etter for mye eller at de skal være for strenge. Når det gjelder oppdragelse av barn viser de til to bibelsitater (Jehovas vitner, 2020g): «Irettesettelser og en fast oppdragelse gir visdom, men at barn som får gjøre det de vil, fører skam over sin mor» (Ordsp. 29:15 NV), og «Dere fedre, ikke irriter barna deres, for da kan de bli motløse» (Kol. 3:21 NV).

Barn av Jehovas vitner blir oppdratt til å være lydige, lojale og respektfulle, ikke bare mot sine foreldre, men også mot lokalmenigheten. Jehovas vitner skiller ikke mellom det religiøse på den ene siden og samfunnslivet på den andre. Fordi de mener at alle svar på alle spørsmål er å finne i Bibelen, blir barn ofte møtt med henvisninger til Bibelen når foreldre gir råd eller de svarer på barns og unges spørsmål om alt fra forholdet til familiemedlemmer, venner skole og miljø (Sødal, 2009).

3.7.5 Skolen

Når det gjelder skolens formålsparagraf og dens påpeking av demokrati og likestilling, så står dette i motsetning til verdiene til Jehovas vitner. Barna blir derfor oppdratt til å ikke medvirke

i demokratiske prosesser som for eksempel elevråd i skolen. De skal heller ikke delta i noe politisk som skolevalg, eller markeringer av 17. mai eller FN-dager, og de skal stille seg kritiske til likestilling slik det fremkommer i det norske samfunn at menn og kvinner skal ha samme roller. Kritisk tenkning og selvstendighet blir derfor sett på som idealistisk. De skal likevel ta skolen seriøst, følge skolens regler og vise respekt for alle på skolen. Skolen har på den annen side motsetninger både faglig og sosialt, som gjør at barn og unge må passe seg for fallgruver som ødelegger for deres tro og meninger. Til eldre barna blir, til større blir bekymringen for dette (Sødal, 2009).

3.7.6 Nødhjelp

Selv om ikke Jehovas vitner deltar i demokratiske prosesser, er det en samfunnsengasjerende prosess de deltar i, og det er nødhjelp. Når det oppstår kritiske situasjoner, hjelper Jehovas vitner, ikke bare sine trosfeller, men også andre mennesker i nød. De skal gjøre det av kjærlighet, og dette skal være et tegn på at de er sanne kristne (Jehovas vitner, 2020h). «Av dette skal alle forstå at dere er mine disipler: at dere har kjærlighet til hverandre» (Joh 13:35 NV).

3.7.7 Militæret

Jehovas vitner er et fredelig trossamfunn som ikke deltar i krig eller militærtjeneste (Jehovas vitner, 2020a). «Lykkelige er de som skaper fred, for de skal bli kalt Guds barn» (Matt. 5:9 NV). De trekker frem fire grunner til at de ikke deltar i krig:

1. De skal være lydige mot Gud.
Han skal dømme mellom nasjonene og ordne opp i forholdene blant mange folkeslag. De skal smi sine sverd om til plogskjær og sine spyd til beskjeringskniver. Nasjon skal ikke løfte sverd mot nasjon, og de skal ikke lenger føre krig. (Jes. 2:4 NV)
2. De skal være lydige mot Jesus.
Da sa Jesus til ham: «Stikk sverdet på plass igjen, for alle som griper til sverd, skal bli drept av sverd» (Matt. 26:52 NV).
3. De skal gjøre det av kjærlighet til andre.
4. De skal følge de første kristnes eksempler som tok avstand fra krig og militærtjeneste (Jehovas vitner, 2020i).

3.7.8 Homofili

Ifølge Jehovas vitner var Guds hensikt med sex at det bare skulle finne sted mellom mann og kvinne, og kun i ekteskapet (Jehovas vitner, 2020j).

Og Gud gikk i gang med å skape mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det. Han skapte det som mann og kvinne. Så velsignet Gud dem og sa til dem: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere, og rå over fiskene i havet og himmelens flygende skapninger og alle levende skapninger som beveger seg på jorden. (1. Mos. 1:27-28 NV)

Videre mener Jehovas vitner at Bibelen forbyr sex mellom to av samme kjønn, og dette gjelder alle typer seksuelle handlinger, ikke bare samleie (Jehovas vitner, 2020j). «Du skal ikke ligge med en mann slik som en ligger med en kvinne. Det er en avskyelig handling» (3. Mos. 18:22 NV). De oppfordrer likevel ikke til hat mot homofile, og mener at de skal respektere dem som mennesker (Jehovas vitne, 2020j).

Bibelen lar mennesker beholde sin verdighet ved å forsikre dem om at de kan velge å la være å følge sine upassende seksuelle lyster (Jehovas vitner, 2020j). «Drep derfor de jordiske tilbøyelighetene i kroppen når det gjelder seksuell umoral, urenhet, ukontrollert seksuell lyst, skadelig begjær og grådighet, som er avgudsdyrkelse» (Kol. 3:5 NV).

De mener at Bibelens syn ikke er ikke urimelig. Har en homoseksuelle følelser, må en gjøre det samme som det som kreves av dem som blir tiltrukket av noen av det annet kjønn (Jehovas vitner, 2020k). «Flykt fra seksuell umoral! Alle andre synder som et menneske kan begå, er utenfor kroppen hans, men den som praktiserer seksuell umoral, synder mot sin egen kropp» (1. Kor. 6:18 NV). De viser til at det handler om selvkontroll, og har en homoseksuelle følelser må en klare å la være å praktisere disse handlingene ved å følge Guds vilje (Jehovas vitner, 2020k).

4.0 Metode

Siden jeg har valgt å innhente kunnskap om temaet ved å intervju ungdommer, er min forskning basert på empirisk metode. Grunnen til at jeg valgte intervju er å få en nærhet til ungdommene sin livsverden. Det å få snakke med ungdommene en og en gjorde at jeg fikk

sjansen til å gå i dybden på hver og en av dem. Det å snakke med en og en ved å stille spørsmål, og ikke minst lytte til dem, kan jeg som forsker få innblikk i personers livsverden (Kvale & Brinkmann, 2009). Selv om jeg forholdt meg til et skjema, ble utfallet av samtalene at ungdommene kom inn på noen ulike temaer. Før jeg kommer nærmere inn på intervjuene og prosessen rundt det, tar jeg for meg diskursanalyse og funksjonell ideanalyse. Når det kommer til analysen har jeg valgt kvalitativ metode for å analysere min problemstilling.

4.1 Diskursanalyse

Diskurs i lingvistisk betydning betyr «spoken and written language». En diskursanalyse omfatter også konteksten hvor intervjuene foregår (Bergström & Boreus, 2012). Jeg har i denne avhandlingen valgt å bruke det «snakkende» språket, og fordi konteksten rundt intervjuene er viktig, fikk deltagerne velge hvor de ønsket å bli intervjuet for å skape en trygg atmosfære for dem.

I intervjusituasjonen var det selvsagt viktig for meg hva som ble sagt, men jeg fulgte også med på hvordan de uttrykte seg, hva de la mest vekt på, og hvilke ord de la ekstra trykk på. Forskningstradisjoner som tar for seg språklige enheter som er sagt eller uttrykt i en gitt kontekst kalles diskursanalyse. Ytringer som er gjort gjennom mine intervjuer utgjør det empiriske grunnlaget for diskursanalysen. Siden jeg ikke har mange intervjuobjekt har jeg en smal tilnærming, som gjør at min diskurs er på mikronivå (Grue, 2019).

Michel Foucaults innførte en slik diskursanalyse, men den har i ettertid blitt utviklet i mange retninger. Diskursanalysen viser oss hvordan tale brukes til å utføre handlinger, og man ser hvordan språket blir brukt til å iscenesette identiteter (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.2 Funksjonell ideanalyse

Det er ingen kjent inndeling av ideologianalyser, men en måte å klassifisere analysen på er å gå ut fra formålet. Funksjonell ideanalyse er en analyseform hvor en ser på effekten av ideen i tillegg til opprinnelse. Her kommer både beskrivende og forklarende formål (Bergström & Boreus, 2012). Mitt formål med denne analysen er å finne svar på min problemstilling ved å knytte analysen min opp mot forskningsspørsmålene som operasjonaliserer denne.

En funksjonell analyse har en sosiologisk tilnærming og interesserer seg for hvordan ideer påvirker den sosiale tilværelsen. Ideologien kan og vise hvordan det påvirker samholdet i for eksempel menigheten. Det at den funksjonelle analysen kan gå ut fra ideers opprinnelse kan gi forskeren mulighet til å se ideologiens tilstedeværelse, og dette kan lede til spørsmål som hvordan den sosiale strukturen individene lever i kan påvirke den sosiale konteksten (Bergström & Boreus, 2012).

For å analysere materialet mitt sammenligner jeg skolen og det norske samfunn sitt verdisyn med ungdommene i Jehovas vitne sitt verdisyn. Bergström og Boreus (2012) bruker begrepet idealtyper, og gir eksempler på hvordan disse idealtypene kan sammenlignes ved å bruke et analyseskjema. Et slikt analyseskjema har jeg og valgt å bruke for å vise hvilke funn jeg har oppdaget når det gjelder ungdommens syn på verdier i forhold til hva det norske samfunn og skolen opererer med.

4.3 Prosessen med å få tak i ungdommer som ville snakke med meg

Jeg nevnte i innledningen at jeg ganske tidlig i studiet ønsket å skrive om ungdom i Jehovas vitne, men jeg var jo veldig spent på om det lot seg gjøre. Jeg tok derfor tidlig kontakt med en som hadde vært i menigheten til mine foreldre. Da jeg hadde lagt frem mine ideer til avhandlingen var han veldig positiv til at det var mulig å få til dette, og at han skulle høre med en menighet om der var noen ungdommer som ville snakke med meg.

Det tok ikke lang tid før jeg fikk en e-post om at han hadde funnet en menighet som hadde fire ungdommer, tre gutter og en jente, som ville snakke med meg, og jeg fikk en kontaktperson fra den samme menigheten. Dette var fortsatt et halvt år før studiet hadde lagt opp til å tenke på avhandlingen, så jeg sendte en e-post til kontaktpersonen hvor jeg takket for at de hadde fått i orden dette så raskt, men at jeg kom ikke til å ta kontakt før senere, og håpte at ungdommene fortsatt var villige da.

4.4 Utvalget

Guttene jeg har intervjuet er 17 år, 18 år og 20 år gamle, mens jenta er 21 år. To av dem er innen skolesystemet ennå, men som lærlinger, mens de to andre jobber. Alle er bosatt på

Østlandet, men en av dem er opprinnelig fra Vestlandet, og en av dem ble født i Tyskland, men har vært bosatt i Norge siden han var et lite barn. De bruker samme Rikets sal og denne er fordelt på tre menigheter. Tre av ungdommene er fra samme menighet, men en av dem tilhører en annen. De er alle dømte medlemmer av Jehovas vitner, og var også dette når intervjuene foregikk.

Når det nærmet seg tid for å starte skrivingen tok jeg kontakt igjen, og alle var fortsatt innstilt på å bli intervjuet. Under skrivingen av teoridelen om Jehovas vitner, var kontaktpersonen veldig hjelpelig med å vise til jw.org sine sider, og online biblioteket de har der. Jeg hadde håpet at jeg kunne starte med intervjuene før sommeren, men det ble ut på høsten før alt var klart med teoridel og svar på søknad fra NSD.

Like før jeg begynte på studiet i 2017 hadde Russland vedtatt en lov som forbød Jehovas vitner å praktisere sin tro og misjonere. Her i Norge kom det sommeren før jeg skulle starte med intervjuene, et forslag hvor det kunne legges til rette for at trossamfunn kunne miste sin støtte etter enkelte kriterier. Arbeiderpartiet mente da at Jehovas vitner bryter menneskerettighetene ved at barn og unge lærer at de ikke kan være den de er, og at de må undertrykke sin legning. Når jeg hadde de første intervjuene var det ikke ennå bestemt om de skulle miste støtten, men ved de siste var det bestemt at de fikk beholde den.

Fra starten av har de involverte fått informasjon om at jeg ønsker å snakke med dem i forhold til noen av verdiene som står i opplæringslovens formålsparagraf. Da jeg var klar for det første intervjuet spurte kontaktpersonen, etter ønske fra han jeg skulle intervjuer, om han kunne få vite litt mer om hva jeg kom til å spørre han om, og om det var noe han skulle forberede til intervjuet. Jeg svarte da at jeg hadde landet på verdiene demokrati og likestilling. Jeg sa at han skulle si at vi skulle prate rundt disse verdiene, men at det ikke var noe han trengte å forberede seg til. Dette sa jeg fordi jeg gjerne ville ha spontane svar på hva de tenkte rundt spørsmålene der og da. De tre andre som jeg intervjuet ba ikke meg om dette, men det er jo mulig at kontaktpersonen min hadde sagt det samme til dem som til den første.

Konsekvensen av at en kontaktperson velger ut hvem jeg skal intervjuer kan være både positive og negative. Kjenner han ungdommene kan han velge utfra de han vet er flinke å snakke for seg, på den andre siden kan han velge bare de han vet vil si hva menigheten ønsker skal komme frem.

I analysen av de transkriberte intervjuene jeg har foretatt, har jeg gitt intervjuobjektene fiktive navn. Jeg kaller dem heretter Erik, Ivar, Geir og Nina.

4.5 Gjennomføringen av intervjuene

Vi har hatt intervjuene i Rikets sal hvor medlemmene har sin tilknytning. Kontaktpersonen har alltid kjørt kandidatene til Rikets sal og låst oss inn. Vi har valgt å bruke et møterom som ligger bak selve salen. Kontaktpersonen har aldri vært med inn på dette rommet, og mens intervjuene har pågått har han enten sittet ute i salen, eller gjort ting i bygget. Vi har aldri på noen måte blitt forstyrret av han.

Før jeg startet intervjuene presenterte jeg meg selv, og spurte om de ønsket at jeg skulle fortelle dem om hvorfor jeg hadde valgt å snakke med ungdommer fra Jehovas vitner. Dette ville alle, og jeg fortalte dem mye av det som jeg har skrevet i innledningen om hvorfor jeg valgte å forske på dette temaet. Jeg fortalte dem før intervjuet at de på et hvilket som helst tidspunkt kan trekke seg om de ønsker det, og spurte så om samtykke som de skrev under på. Intervjuet ble tatt opp med en stemmeopptaker på min mobiltelefon. Selve intervjuet tok fra 40 til 50 minutter.

De semistrukturerte intervjuene jeg hadde med de fire ungdommene tok utgangspunkt i spørsmålene som jeg søkte NSD om å stille:

1. Hva mener du om «menneskets ukrenkelighet»? Er alle mennesker like mye verdt?
2. Hva mener du om likestilling?
3. Hva er demokrati?
4. Diskuterer du noen gang med venner og foreldre om viktigheten av slike verdier?

Jeg hadde i tillegg til disse spørsmålene forberedt oppfølgingsspørsmål for å sikre meg at jeg fikk mest mulig ut av intervjuene. Underspørsmålene til det første spørsmålet handlet om ulike menneskegrupper: ulik kultur, religiøs oppfatning, kjønn og seksuell legning. Under spørsmålet om likestilling trakk jeg frem om de mente der var likestilling mellom kjønn i menigheten, i ekteskapet og familien og i arbeidslivet. Når det gjaldt spørsmålet om demokrati ønsket jeg å få frem demokratiske verdier og prosesser, og om hvordan

ungdommene har møtt dette i skole, samfunn og menighet. Under hvert av disse spørsmålene spurte jeg om hvor de fant støtte for sitt synspunkt og om de så noen konkrete konfliktområder her. Til sist ønsket jeg å finne litt ut hva som ble snakket om av ungdommen innad i menigheten.

Under intervju situasjonene prøvde jeg å holde en nøytral holdning slik at jeg ikke på noen måte påvirket svarene deres. Jeg prøvde å ikke alltid bekrefte om de brukte uttrykk som «Ikke sant?» eller «Skjønner du?», fordi jeg ikke alltid kan vite om jeg og den jeg intervjuer er av samme oppfatning. Det ble derfor viktig for meg, om jeg var usikker på hva de mente, å spørre på nytt eller på en annen måte. I kritisk diskursanalyse er tanken den at språk aldri kan være et nøytralt medium. Den jeg intervjuer vil ha et bestemt perspektiv på verden, som kanskje ikke er helt det samme som mitt perspektiv. Det blir derfor viktig å finne forbindelsen med valg av ord, og se på maktrelasjonene i relasjonen (Grue, 2019).

Kvale og Brinkmann nevner tre aspekter en må være klar over i intervjudiskursen: Forskjellen i svarene er like viktige som konsekvensene, teknikker som tillater forskjeller blir mer vektlagt enn de som eliminerer dem og intervjuere er aktive deltakere i forhold til spørreskjemaer (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.6 Transkribering av intervjuene

Før jeg startet med intervjuene lastet jeg ned en app som heter «Stemmeopptaker» på mobiltelefonen min. Denne har fungert veldig bra, og gjort transkriberingen enkel ved at den hver gang jeg trykte «tilbakespolingsknappen» hoppet 10 sekunder bakover. Dette gjorde at jeg slapp å bruke tid på å lete meg fram til hvor jeg var, eller risikere å komme alt for langt frem i intervjuet når jeg ønsket å høre noe på nytt. Jeg tok først et pilotintervju siden jeg aldri har gjort dette før. Jeg merket på første intervjuet at jeg selv, i min iver etter å være interessert i intervjuobjektet, gjorde transkriberingen min litt tungvinn fordi jeg med mine «ja», «nei», «mm» osv, lagde lyder samtidig som intervjuobjektet snakket. Dette erfarte jeg at jeg ble bedre på etter hvert.

Jeg transkriberte hvert av intervjuene så raskt som mulig etter at jeg hadde holdt dem, og gjennomførte ikke et nytt intervju før jeg var ferdig med transkriberingen av det forrige. Jeg transkriberte alle intervjuene ordrett, og jeg lagret hvert av intervjuene på en egen fil før jeg

begynte å legge dem inn i avhandlingen. Når transkriberingen var ferdig satt jeg igjen med et materiale på 13378 ord.

4.7 En fenomenologisk analyse

Fenomenologisk tilnærming er noe som er mye brukt i kvalitativ forskning, og fenomenologien omfatter menneskets livsverden. Den peker på det å forstå sosiale fenomener ut fra intervjuobjektens egne perspektiver, beskrivelser og oppfatninger (Kvale & Brinkmann, 2009).

Jeg har jo som tidligere nevnt valgt å benytte meg av et semistrukturert livsverdensintervju. Samtidig som denne intervjuformen innhenter beskrivelser fra intervjuobjektets livsverden, er en og interessert i fortolkningene av fenomenene som blir beskrevet (Kvale & Brinkmann, 2009).

Det første jeg gjorde når jeg startet på analysen var at jeg ordnet i de transkriberte intervjuene. Under intervjuene hadde vi gått litt frem og tilbake i spørsmålene derfor startet jeg den første oppryddingen med å dele materialet i bolker, demokrati og likestilling. Neste steget mitt da var å ordne svarene under samme spørsmål.

Ved å analysere svarene prøvde jeg å finne likheter og ulikheter, og prøvde å finne meningen deres ut fra hva de sa. Målet med en fenomenologisk analyse er å gå fra å beskrive det enkle til å lete etter deres allmenne vesen (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.8 Validitet

Kvale og Brinkmann (2009) skriver at det å være objektiv kan bety å avspeile forskningsobjektets natur. «Når intervjuets objekt ligger innebakt i en språklig konstituert og mellommenneskelig forhandlet sosial verden oppnår det kvalitative forskningsintervjuet en særstilling i produksjon av objektiv kunnskap om den sosiale verden» (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 248).

Reliabilitet handler om intervjuobjektene ville sagt det samme til en annen forsker, og det er jeg rimelig sikker på at ungdommene jeg snakket med ville gjort. Fordi intervjuet går

gjennom flere ledd kan det selvsagt oppstå en reliabilitetssvikt flere steder. I transkriberingen kan dette skje fordi en kan skrive hva som blir sagt på en annen måte enn hva objektet tenkte (Kvale & Brinkmann, 2009). Jeg prøvde derfor å være så nøyaktig med transkriberingen som jeg kunne, og hørte på uttalelsene flere ganger for å være sikker på at jeg fikk ned ordrett hva de sa, og finne ut hva de la trykk på i setningene.

Siden jeg bare intervjuer fire ungdommer kan en, når det gjelder validitet, ikke konkludere med at det er dette alle ungdommene i Jehovas vitner mener, men det gir meg et innblikk i hva de mener. Det å ha få intervjuobjekt er en innvendig mot at resultatet kan generaliseres (Kvale & Brinkmann, 2009). Jeg kan ikke vite om intervjupersonene informasjon kan være usanne, men i mitt tilfelle stemte utsagnene deres mye med det jeg selv har lest om Jehovas vitner.

4.9 Empirisk metode

Jeg har valgt å benytte meg av empirisk metode for å analysere min problemstilling. Begrepet empiri tar for seg det som bygger opp under det en finner ut av ved hjelp av erfaring. Når det kommer til forskning brukes dette om kunnskap som er innhentet ved hjelp av systematiske observasjoner og undersøkelser, hvor jeg da har valgt semistrukturerte intervjuer (Malt & Tranøy, 2018).

Jeg ønsket å intervju kandidatene en og en, og om de hadde sitater fra Bibelen eller annen litteratur hvor de finner støtte for sitt syn fra, håpet jeg at de kunne gi meg svar på det. Intervjuene foregår slik at forskeren stiller spørsmål om og lytter til hva folk selv forteller om temaet. Intervjueren lytter til intervjupersonene mens de med egne ord uttrykker sine oppfatninger og synspunkter, og intervjueren får ved dette innblikk og kunnskap om deres tanker om skole- og arbeidssituasjon, familieliv og sosialt liv (Kvale & Brinkmann, 2009).

Ved hjelp av kvalitative forskningsintervjuet er formålet å forstå synspunktene sett fra intervjupersonenes side. Her blir det viktig å se forståelsen av folks erfaringer og å finne frem til deres opplevelser av temaet intervjuet omhandler, og ikke vitenskapelige forklaringer. Forskningsintervjuet har som mål å produsere kunnskap, og bygger på dagliglivets samtaler og er en profesjonell samtale (Kvale & Brinkmann, 2009).

Når en bruker forskningsintervju som metode, er dette noe annet en spontan meningsutveksling. Den går dypere inn i hverdagen til intervjuobjektene, og forskningsintervju skal ha en varsom spørre-og-lytte-orientert tilnærming. Det er forskeren som definerer og kontrollerer samtalen, det er ikke en samtale mellom likeverdige deltakere, og svarene skal følges opp kritisk. Det semistrukturerte livsverdensintervjuet vil derfor fremheves, og målet vil bli at forskeren skal bruke intervjuobjektene sine svar til å tolke betydningen av disse (Kvale & Brinkmann, 2009).

Hva sies så om feller en kan gå i når en velger å bruke forskningsintervju? Fordi denne typen av intervjuer ligner mye på en dagligdags samtale, kan det være lett å tenke at dette er en enkel jobb. Det er det ikke, det er viktig å forberede intervjuene og reflektere over hva en vil at disse skal kunne frembringe av informasjon. Det er ikke nok å få en god ide, få tak i en opptaker og gjennomføre et intervju. Dette vil en se ved at når en starter analysen av intervjuene, så vil mange problemer dukke opp (Kvale & Brinkmann, 2009).

Etiske problemer med et slikt intervju kan også dukke opp. Den sosiale relasjonen mellom den som intervjuer og den som intervjues blir viktig. Det er viktig å skape en atmosfære som den som blir intervjuet føler seg trygg i, og at han eller hun følers seg trygg i å snakke om det valgte temaet, og det er viktig å ha respekt for intervjuerens integritet. Det er likevel viktig å tenke på at dette ikke er en samtale mellom venner, og at samtalen skal gå i en bestemt retning. Hovedbudskapet er altså å skape en sosial avstand, samtidig som en ikke får den som intervjues til å føle at han eller hun er satt under lupen (Kvale & Brinkmann, 2009).

Jeg velger å analysere empirien ved å bruke funksjonell ideanalyse. Samfunnsforskere snakker om en nøytral definisjon på ideologi som effekter et system ha. Hvilke ideer som kan inngå i en ideologi er åpent, og blir et empirisk spørsmål (Bergström & Boreus, 2012). Gjennom svarene som deltagerne har gitt meg på sine syn på ulike verdier ønsker jeg å se om jeg finner en felles ideologi ungdommene imellom. I følge Tingsten inneholder en ideologi tre elementer: verdisyn, virkelighetsoppfatning og anbefalinger (Bergström & Boreus, 2012).

5.0 Analyse

5.1 Skolen som arena for demokratiske verdier

Jeg innleder dette temaet med å fortelle dem at Norge har en demokratisk styreform, og at skolen er en arena hvor oppslutning om demokratiske verdier skal fremmes. Jeg spør de så hva de tenker om dette temaet. Svarene jeg raskt får fra alle intervjupersonene er at de skal være politisk nøytrale, og at dette ikke er noe de deltar på. Erik påpeker i tillegg at de ikke tenker at det er verdenspolitikk som er løsningen. Han trekker likevel frem at de støtter bestemmelser som blir gjort, men at det ikke er noe de påvirker på noen måte, men at de gjør som de får beskjed om siden det er det de skal. Ivar trekker også frem en annen løsning en demokratiet:

Altså som Jehovas vitne så er jeg, jeg skal jo egentlig være helt politisk nøytral, selvfølgelig så har jo alle visse meninger. Men vi foretrekker jo da teokratiet fremfor demokratiet, som er styre under Gud (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Han påpeker at han ikke alltid er fornøyd med bestemmelsene, men at han ikke kan klage siden han ikke stemmer. Han sier videre at i teorien så skal demokratiet være en mulighet for alle å ytre sin mening, og ha mulighet til å være med på å bestemme, og da blir det jo slik at valget flest mennesker treffer blir sett på som den beste løsningen.

Når jeg spør dem hvor de kan begrunne sitt syn på politisk nøytralitet trekker Ivar frem Joh. 18:36 NV og forklarer meg at dette er når Jesus blir spurt av Pilatus om han er jødernes konge, og svarer: Mitt rike er ikke en del av denne verden. Hvis mitt rike var en del av denne verden ville mine tjenere ha kjempet for at jeg ikke skulle blitt overgitt til jødene. Videre sier han at det ikke er nevnt noe sted at de første kristne var med i politikken, og derfor har de holdt seg unna politikk.

Erik forteller at demokrati er noe de har blitt innkjørt med på skolen, både gjennom skoleoppgaver og egne skolevalg. Når jeg spør dem om demokratiske prosesser som elevråd sier Erik, Ivar og Nina at dette ikke er noe de har deltatt i. Erik sier når jeg går inn på dette temaet at de ikke deltar i valg, og viser til Joh. 17:16 NV, han mener derfor at de ikke skal engasjere seg i verden, men setter sin lit til Guds rike som løsningen på alle problemer. Han er

oppvokst som Jehovas vitne, og sier at han ganske tidlig undersøkte dette og fant ut at dette ikke var noe han ville. Ivar kunne egentlig ikke si at han hadde så mye av det på skolen, men husker at de en gang skulle ta en test på skolen om hvilket parti som var dem nærmest.

Geir, som store deler av sin skolegang ikke var et Jehovas vitne, sier at han har deltatt i valg av elevråd og skolevalg. Han vil gjerne vise frem en artikkel som han finner på nettsiden til Jehovas vitner som heter «Hvorfor er Jehovas vitner politisk nøytrale», og viser til bibelsitatene Joh. 6:15 NV og Joh. 18:36 NV for å begrunne sitt syn på hvorfor de skal være politisk nøytrale. Han nevner at de ønsker en teokratisk orden, og det er derfor de ikke stemmer. Opplevelsen jeg selv sitter inne med etter å ha stilt disse spørsmålene er at det å være politisk nøytrale er svært viktig for alle deltagerne.

5.2 Det å stå utenfor temaer andre ungdom deltar i

Jeg er interessert i å vite hvordan det er å være litt på utsiden av vårt demokratiske samfunn, og spør derfor de tre intervjuobjektene som hele tiden har vært Jehovas vitner om det har fått respekt for sitt syn i skolegangen. Nina svarer da at hun har opplevd at lærerne kan være litt sånn:

Hva, skal dere ikke være politiske? (Nina, personlig kommunikasjon, 19. november 2019)

Men hun sier at hun har fått respekt for sin tro, og kan ikke komme på at hun har hatt noen vonde opplevelser med dette gjennom skolegangen. Erik forteller at han absolutt har kjent på det å være på yttersiden, men han ser ikke det som et problem for at han er så trygg på sitt syn, og at han har fått respekt for dette. Ivar sier at det ikke alltid er så lett, men som regel når en er på skolen og temaene kommer opp så er det litt slik:

Jaja, han er jo Jehovas vitne så det er sånn (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Når jeg spør om han føler at han får respekt for den han er, så understreker han det ved å svare ja to ganger.

Når jeg spør Nina om det å stå utenfor ulike feiringer som FN-dagen og 17. mai svarer hun at det var rart før hun fikk forståelsen av at en ikke skal feire bursdag eller andre feiringer. Hun forklarer at det står ikke i Bibelen at en skal gjøre det, og at mye er hedenske skikker eller

stammer fra det. Når det gjelder jul så gjør de det koselig for seg selv også, og gaver sier hun at det får de jo ellers.

Det å lære om andre religioner synes Nina er fint så lenge hun ikke føler at det blir presset på henne, eller at hun må feire noe på noen måter. Hun mener det er fint for dem å bli kjent med andre religioner slik at de kan bli bedre kjent med de de kan møte på i døra.

Når det gjelder opplevelser de har hatt knyttet til dette temaet forteller Geir at han har fått litt press på temaet om det å stemme, og at han på en kjøretime sa at han var Jehovas vitne og fikk da spørsmål det med å stemme, og ting som jul og feiringer.

Geir har ikke vært et vitne hele livet, men jeg spør om han likevel har opplevd steder hvor det har vært konflikt når det gjelder det å være ungdom i Jehovas vitner i forhold til andre. Han svarer da at selv om han ikke har vært vitne har han hatt en farfar som har prøvd å få han med på møter, og han har ikke feiret bursdag. Dette er noe han kunne få spørsmål om på skolen sier han, han trekker frem spørsmål som:

Hvorfor det a? Er ikke det kjedelig? (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019)

Han pleide da å svare tilbake at bursdag er vel noe som er gøy i starten, men som han har vokst i fra. Han forteller videre at han tenker veldig logisk, og trekker frem at hadde det stått i Bibelen at en skulle feire bursdag så hadde de jo fulgt det opp.

Geir trekker videre frem at han har fått oppleve ganske mye angående det å forkynne på døra. En gang han var i gangen på skolen så sto han sammen med andre i en klynge og ventet på å komme inn i et klasserom. Da var det rundt fem ungdommer som sto i en halvsirkel foran han, og så tok ene av dem opp:

Hvorfor går dere rundt og plager folk a? (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Dette følte han som en stor prøvelse, og han var veldig usikker på hva han skulle gjøre. Han var redd for å si noe «gærn't» fordi han ville prøve å gjøre så godt han kunne for ikke å sette Guds navn i dårlig lys. Han svarte ungdommene slik:

Det er noe som står i Bibelen, en oppfordring vi har fått av Gud og Jesus, og det gjør vi, så enkelt, vi bare følger det som står i Bibelen (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Han blir overrasket over at ungdommene tok så lett på svaret hans, og han følte han fikk respekt for synet sitt.

Geir forteller meg om hvordan det som ungdom er å være i midten mellom det demokratiske systemet som skolen har og menigheten:

Jeg føler kanskje det at man, jeg personlig, føler på en måte at jeg har et sånt press som er der, på en måte sånn hele tiden, eller at jeg er redd for at (pause), fordi det å være et Jehovas vitne, rent personlig, det er litt sånn redd da for spørsmål, ikke sant. Ting som kan være skikkelig sånn nærme, og så liksom, at det her må jeg være klar eller forberedt da på en måte å svare. Når det her kommer, så det er alltid på en måte et sånt konstant press, det er kanskje det jeg føler. Fordi når juletider og sånt kommer, og stemming og sånt kommer, da spør noen venner, jeg har ikke bare venner i sannheten, jeg har noen venner utenfor. Og da, ikke som er utenfor menigheten, jeg kaller de på en måte, hvis vi skal bruke uttrykket da, verdslig, hvis du skjønner hva jeg mener med det uttrykket. For når juletider og bursdager og sånt kommer, og stemming kommer, da er det sånn – Å, hvem stemte du på? Å, hva fikk du til jul? Å, gratulerer med dagen!, ikke sant, - Hva svarer jeg?, ikke sant, - Å, hva skal jeg si i morgen, når den dagen kommer? Den kanskje har jeg personlig, den kanskje er der hele tiden – Å, nå kommer dagen, hva skal jeg si når den kommer? Det er svaret mitt på det, at jeg på en måte har et sånt press, på akkurat det (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Når jeg snakker med Geir føler jeg at han kjenner mye mer på det å være utenfor, og han ønsker ikke å gjøre feil i forhold til det å være et Jehovas vitne. Dette gjør at han virker mer utrygg på konfronterende spørsmål enn de andre gir uttrykk for.

5.3 Demokratiske verdier i samfunnet

Selv om deltagerne ikke velger å delta i de demokratiske prosessene, så lever de likevel i et demokratisk samfunn med verdiene som følger det. Jeg spør dem om det er noen verdier de setter pris på eller ikke i det norske samfunnet.

Erik og Ivar trekker raskt frem ytringsfriheten som en verdi de setter pris på, men Erik påpeker at selv om de verdsetter ytringsfriheten, så demonstrerer de ikke. Ivar uttrykker dette slik:

For all del ytringsfriheten, det gjør vi godt bruk av (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Når jeg spør Geir om det samme trekker han frem det med sykehus og sånn. Han føler seg veldig utrygg på emnet og sier at han er skikkelig elendig på dette, og hadde ikke interesse for

det når han ikke var Jehovas vitner heller, men når jeg snakker han inn mot ytringsfrihet, da mener han jo at det er kjempefint at de har den muligheten. Han er likevel ikke bekymret for om de mister den siden de ikke stemmer, fordi han mener de er sterke og har sterk tro på at Jehova skal ordne opp i dette her, og at de kan legge alle sine bekymringer på han. Han nevner at de ikke har denne muligheten i Russland, og trekker frem historien om hvordan det var i Tyskland under verdenskrigen, og hvordan de vil finne på måter å løse det på ved blant annet telefonforkynnelse. Han viser til Bibelen at der står det at Guds rike skal bli forkynt på helbebodd jord. Han tror det står i Matt. 24:14 NV. Han finner det opp og leser opp det som står der:

Og det gode budskap om riket skal bli forkynt på hele den bebodde jord, slik at alle nasjoner får høre det (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Han påpeker at de må fortsett å holde på oppdraget, for det har de fått av Jehova.

Nina svarer på sin side at hun ikke føler noen grunn til å stemme fordi hun tror på Jehovas rike, og at det er det som skal regjere, så det blir jo som om de har sitt eget parti. Hun trekker også svaret ned på et lavere nivå og sier at de ved hjelp av håndsopprekninger for være med på avgjørelser i menigheten, slik at alle er med og deltar. Hun sier videre at hun mener hun får si det hun føler for.

Ytringsfriheten er en verdi to av dem trekker raskt frem når temaet kommer inn på demokratiske verdier, og det er forståelig med tanke på deres forkynningsform. Nina og Geir tenker ikke utelukkende på dette som en verdi de benytter seg av, og jeg må her spørre flere spørsmål for at de skal komme inn på at det er en verdi som de benytter seg av.

Jeg trekker frem det at selv om de ikke tar del i det demokratiske samfunnet så er de likevel en del av det, og har lover og regler de må leve etter, og spør dem om synet på dette. Ivar svarer da:

Ja, ja, vi kan jo ikke leve helt som vi vil heller (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Han påpeker at de er underlagt lovene, men at de ser på det som en midlertidig løsning, brukt av Gud. Jeg har inntrykk av at ungdommene er fornøyd med samfunnet i Norge, de respekterer samfunnets ordninger, men at de ikke ønsker å delta i de demokratiske prosessene.

Når jeg går inn på temaet militæret, svarer Geir at Jehova hater vold og at det står i Bibelen flere steder. Han forklarer meg at for å finne disse skriftstedene kan en ved hjelp av nettsiden eller appen, bare skrive «hater vold», og en vil da finne skriftstedene. Han viser også til de ti bud hvor det står at en ikke skal drepe. Han lurar på om han kan få lete opp skriftstedene og uttrykker litt bekymring for at jeg må vente lenge, men jeg beroliger han med at jeg har god tid. Han leter og trekker frem Jes. 2:4 NV og leser opp hva som står der:

De skal smi mine sverd om til plogskjær, og sine spyd til beskæringskniver. Nasjon skal ikke løfte sverd mot nasjon, og de skal ikke lenger lære å føre krig (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Så han sier at det er oppfordringen de følger, han forteller videre at Bibelen er deres autoritet og at de følger og holder seg til den. I tillegg til dette sier han at de praktiserer nestekjærlighet og ikke fører vold. Når jeg spør han om han har fått mange spørsmål om hvorfor han ikke er i militære av andre, så sier han at det har han ikke.

Erik sier at han er imot militærtjeneste fordi en enkelt og greit ikke skal ta en annens liv. Han tar det og litt videre med å gi et eksempel på om de skulle være med i krig mot et annet land, så er det motstridende at de som er fra samme menighet som støtter Jehova skal drepe hverandre. I etterkant av temaet militære sitter jeg ikke med noe forståelse av at det at de er militærnektende i dagens samfunn er noe som markant viser at de er annerledes enn annen norsk ungdom.

5.4 Arenaer for å ta opp ting rundt dette temaet

Er dette noe ungdommen snakker om? Erik sier at han snakker mye med dette med familien sin. Verdier som et menneske har, er jo et tema de er glade i å snakke om, og de snakker mye om Bibelen, og hvor viktig det er å leve etter den. Han forteller at han leser i den daglig, og så deler de synspunkter de synes er fine. Det styrker synet hans i å leve etter den. Dette blir fulgt opp ved at han får videre opplæring eller informasjon på møtene. Han synes absolutt at det er den beste måten å leve på. Ungdommen i menigheten er mye sammen, han er veldig glad for å komme i Rikets sal, og har mange gode venner her. Han forteller at det er deilig å være sammen med noen som deler de samme verdiene.

Når jeg spør om det er rom i menigheten for å tvile på om det er de riktige verdiene de har innen Jehovas vitner, svarer Erik at det spørres i hvilken grad. Han sier at han selv har vært i tvil på noen punkter, men sier da at han må undersøke selv og kanskje spørre noen andre til råds, da undersøker de og kommer frem til en konklusjon. For å forklare dette trekker han frem evolusjonsteorien, og hva som er riktig her. Siden han fikk en teori på skolen, har han måtte undersøke selv, og ved hjelp av undersøkelsene har han kommet frem til at det er skapelsesteorien som er den mest logiske for han. Han forteller at Jehovas vitner har noe som heter personlig studium, hvor de studerer Bibelen på egenhånd. Dette ser han på som en viktig prosess for å kunne bygge opp sin egen tro, og har han noen tvil på noen punkter, så undersøker han på egen hånd, og bruker Bibelen og litteratur han har fått til dette. På personlig basis så har han funnet ut at det å være ung og dum, som det heter, det lønner seg ikke, selv om det kanskje er gøy. Så fortære en blir voksen, fortsetter han, så forstår en at det ikke lønner seg, og at det ikke lurt å gjøre det.

Og Bibelen er jo også klar på slike punkter, at den anbefaler det ikke og sier det ikke er lurt. Så om en følger Bibelen 100% så gjør man ikke det, så vi prøver jo det så godt vi kan, og følge Bibelen (Erik, personlig kommunikasjon, 17. oktober 2019).

Jeg ser her hvor viktig Bibelen er for han og de han har rundt seg, og at mye av det som snakkes om, blir knyttet opp mot Bibelen for å finne svar.

Nina og Ivar svarer her helt annerledes enn de andre. Hun sier hun ikke helt vet om de snakker om dette, for de ønsker jo ikke å snakke nedsettende om andre, men hun sier at hun kunne ønske at alle hadde det slik som i Norge. Ivar sier at det er tema som blir snakket om, men han kan ikke si at det er så mye de er inne på det. De pleier mer å snakke om det å dra på hytta og slike ting. Jeg tror at enten har de ikke helt skjønnt hva jeg ville frem til, eller så har de mer tenkt kun mellom ungdommen og ikke familie eller menighet.

Geir forteller at de hver måned har noe som heter JW broadcasting. Det kommer en gang i måneden og varer en time. Da kommer det opp nyheter fra organisasjonen fra flere land, det blir tatt opp temaer om forkynnelse, bygging av Rikets saler, egne erfaringer fra ungdom og voksne hvor temaer kan være depresjon, og hvordan brødre og søstre har taklet det. Dette ser de på sammen, og etterpå prates det om temaene som har vært oppe. Han sier det blir mye prat om hva som skjer rundt i verden og han synes dette er spennende. Når jeg spør litt mer inngående om der er opplegg rundt ungdommen, eller steder der ungdommen kan ta opp temaer de lurer på, sier han og peker inn mot møtesalen, at her er det åpent for alle, og han

understreker ALLE. Er man ny og kommer på møtet og lur på noe, kan man spørre de eldste eller hvem som helst i salen. Jeg sier at jeg kjenner til møtevirksomheten til Jehovas vitner, men vil vite om de har noe for ungdommen. Han sier da at det er det ikke, men trekker likevel frem at de har noe som heter ungdomsfremmøte hvor de prøver å samle de fleste av ungdommen fra alle de tre menighetene som bruker denne Rikets sal. De møtes først til et fremmøte, og så går de på feltet en times tid og samles etter det for å kose seg. Utenom det er alt felles for alle aldersgrupper.

De gir alle uttrykk for at de liker seg i fellesskapet som er i menigheten, det gir meg en forståelse at det er et godt samhold i menigheten på tvers av alle aldre, ikke bare blant ungdommen.

5.5 Menneskeverdets ukrenkelighet

Alle ungdommene svarer positivt når jeg spør dem om alle mennesker er like mye verdt. Nina sier at selvfølgelig er alle like mye verdt. Erik og Ivar trekker frem at alle er like mye verdt om de er gutt, jente, ulike raser eller plass i samfunnet. Erik poengterer at dette er veldig viktig for Jehovas vitner, og han selv:

Alle skal være likt sett på, det skal ikke være noe forskjell hverken på gutter eller på jenter, rase eller plass i samfunnet. Det mener vi er veldig viktig. Det mener også jeg er veldig viktig (Erik, personlig kommunikasjon, 17. oktober 2019).

Geir utdyper det mer og forklarer at det står i Bibelen at Jehova er en kjærlig Gud som uansett om en er rik eller fattig, forskjellig hudfarge eller hva det måtte være, mener at alle mennesker er verdt like mye. Alle legger vekt på at de mener at alle menneskene er like mye verdt, og at de, og Jehova, er glad i alle typer mennesker, og ingen er mer verdt enn andre.

5.6 Mennesker med en annen kultur eller religion

Selv om de alle bekrefter at alle er like mye verdt ønsker jeg å spørre mer innen ulike grupper. Når jeg spør om mennesker fra en annen kultur eller religion er like mye verdt som menneske svarer Erik:

Vi respekterer de absolutt, så det er veldig viktig at de blir godtatt, at vi respekterer deres tro, og vi respekterer dem absolutt. De er gode mennesker, og vi er jo glade i mennesker (Erik, personlig kommunikasjon, 17. oktober 2019).

Nina trekker frem at de ikke skal se ned på noen, men at de har sin egen tro. Geir er helt enig at mennesker med andre religioner eller kulturer ikke skal sees ned på, og han mener at hans liv er like mye verdt som en annen som praktiserer noe annet. Han sier de praktiserer ikke det de gjør, men at respekten for dem er der. Jeg ser blant ungdommen at respekten for andre religioner er der.

5.7 Mennesker med annen legning eller født i feil kropp

Når jeg spør deltakerne om mennesker som har en annen legning eller er født i feil kropp får jeg til svar av Erik at de møter en del mennesker med en annen legning. Han sier at han respekterer selvfølgelig menneskene, og at hva de velger å gjøre, hvordan de tenker og føler er helt opp til dem. Han legger til at han selv ikke ville blitt homofil, og sier at han er ikke for handlingene. De er veldig mot handlingene, sier han, og sier at det er også Bibelen veldig sterk på. Han forteller at der er tilfeller hvor Jehovas vitner også har vært homofile, men at de ikke får lov til å praktisere handlingene. Når jeg spør om han kan vise til noe i Bibelen eller annen litteratur om dette, går han inn på nettbrettet sitt, og viser til 1. Kor. 6:9-10 NV. Han forteller at Jehovas vitner tror veldig på Guds rike, og at disse versene sier at de ikke skal arve Guds rike hvis en praktiserer seksuell umoral for eksempel eller praktiserer homoseksuelle handlinger. Så det er jo da et tema som sier at vi ikke må praktisere det (han legger veldig trykk på ordet praktisere), og det er veldig viktig.

Ivar synes dette er et vanskelig tema, men sier at om en har følelser for en med samme kjønn eller ikke, så er det ikke personen de fordømmer, men det å være homofil. Jeg spør da om han mener det å praktisere homofili, og det bekrefter han. Når jeg spør han om han kan vise til noe som begrunner hans syn leser han fra 1. Mos. 1:27 NV:

Gud gikk i gang med å skape mennesker i sitt bilde, i Guds bilde skapte han dem, han skapte dem som mann og kvinne (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Han forteller at oppgaven de da fikk var jo det å fylle jorden, og gjøre jorden bebodd og legge den under seg, og det er dette som egentlig er utgangspunktet.

Nina sier om dette at de skal respektere alle mennesker og at man skal være god mot alle, men sier at i Bibelen står det at en ikke skal godta homofili. Hun viser også til 1. Mos. 1:27 NV, men trekker også frem 3. Mos. 18:22 NV, og leser fra det.

Du skal ikke ligge med en mann slik man ligger med en kvinne, det er avskyelig handling. Så det står liksom rett ut at, det er på en måte ikke noe Jehova godtar da (Nina, personlig kommunikasjon, 19. november 2019).

Jeg spør henne også om det er praktiseringen hun sikter til, og da svarer hun at det er handlingene ja. Når jeg spør henne om temaet å skifte kjønn sier at hun er veldig usikker på dette, og at det ikke er et tema hun vet om pleier å komme opp, men hun sier:

Men det er jo litt sånn, vi tror jo, vi skal ikke dømme noen uansett. Det er liksom ikke opp til oss å dømme (Nina, personlig kommunikasjon, 19. november 2019).

Geir forteller også om et skriftsted om hvem som skulle arve Guds rike. Han henviser ikke til noe spesielt, og begynner å snakke om noe han hadde sett på TV en gang, hvor det var homofile mennesker som ble intervjuet på TV. Det hadde da blitt litt snakk om Jehovas vitner, og hva de syntes. Han forteller at de er imot handlingene, men det folk på TV mente var at Jehovas vitner ikke likte dem som mennesker. Han poengterer at de respekterer menneskene, men at de er imot handlingene, ikke menneskene, men handlingene.

Når jeg spør Geir om det å være født i feil kropp svarer han at det er noe han har faktisk grublet det selv, men at ikke har funnet noe svar på dette i Bibelen.

Dette temaet virker ungdommene mer usikre i. Det er ikke tvil om at de respektere mennesker med annen legning, men de stiller seg negative til praktisering av homofili. Det med å være født i feil kropp ser det ikke ut til at de har tatt så mye stilling til, og de vet ikke om det finnes skriftsteder i Bibelen som tar opp dette temaet.

5.8 Mennesker som er ekskludert fra Jehovas vitner

Når jeg snakker med Geir, som tidligere har vært ekskludert, vil jeg gjerne vite om han mener at de menneskene som menigheten «skyver» ut i eksklusjon er like mye verdt som andre. Han har da veldig lyst til å illustrer for meg hva eksklusjon er. Han forklarer dette slik:

Ja, de er like mye verdt. Jeg kan nevne litt om eksklusjon. Vi kan illustrere det slik da: Du har et fotballag, ikke sant, og så har du treneren, ikke sant. Og treneren, han skal

jo trene alle disse folka, så de kan spille fotball på en god måte, ikke sant. Men hvis der er en på laget som ikke følger reglene og ødelegger for de andre spillerne, da må man jo etter hvert utsette den spilleren, ikke sant, eller kanskje i verste fall kaste han ut av laget (Geir, personlig kommunikasjon, dato).

Han forklarer videre at eksklusjon er på samme måte, og at det er en kjærlig handling som skal få mennesker til å tenke over hvordan de lever. Gjør de feil, kan de rette dette opp igjen ved å angre på det og følge «reglene» som menigheten har. Han sier at eksklusjonen blir som en oppfordring til å vende tilbake til Jehova. Når jeg igjen spør om de er like mye verdt, så bekrefter han det.

5.9 Likestilling mellom kvinner og menn

Når jeg spør om likestilling mellom kjønn svarer Ivar:

Nei, likestilling er jo, i prinsippet så skal det jo være sånn, alle mennesker er like mye verdt, og Jehova ser ikke ned på noen mennesker mer enn andre (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Han forteller videre at det at kvinner kom til å bli undertrykt ble forutsagt tidlig i Bibelen, og viser til 1. Mos. 3:16 NV. Han sier at der står det at han kommer til å herske over deg, når han snakker om Adam og Eva. Så det med undertrykkelse av kvinner, sier han, det er forutsagt at det skulle bli slik, men det er ikke slik Gud egentlig ville ha det. Når jeg spør om det er hans syn, så svarer han nei.

Geir forteller at hans foreldre skilte seg da han var ung, og i etterkant av dette ble de ekskludert. Han forteller da at han har opplevd at likestilling mellom kvinner og menn har vært et stort tema på skolen, og at det er noe folk engasjerer seg i. Han sier at han «ser den» at kvinner vil ha det slik, men innenfor menigheten, eller sannheten, så har han ikke hørt eller opplevd dette. Men han sier at siden han ikke alltid har vært «innenfor», så det er kanskje noen ting han ikke har opplevd. Han har ikke hørt damer, ungdommer eller jenter snakke så mye om det egentlig. Det er bare sånn det er, de følger det, og alt går på skinner på en måte mener han.

På meg som sitter utenfor deres felleskap virker det på meg som de ser en likestilling i ordningene de har, selv om jeg synes det virker som mennene har en overordnet rolle.

5.10 Likestilling mellom kvinner og menn i menigheten

Jeg ønsker å gå videre med temaet likestilling for å komme litt dypere inn i om menn og kvinner er likestilt. Når jeg spør om kvinner og menn har like rettigheter i menigheten svarer Erik at det har de absolutt, de er like viktige alle sammen. Han forteller at den eneste forskjellen er at det bare er menn som har undervisningsdelen i menigheten, men ellers er de like viktige både kvinner og menn, unge og gamle. For å begrunne sitt syn viser han til Ef. 5:21-24 NV.

Ivar forteller at alle er en del av menigheten, og at alle går på feltet og forkynner. Han trekker frem at når det kommer til å holde taler, utføre mikrofontjenester og slike ting, så pleier alltid mennene å gjøre, og det er fordi:

Litt lenger bak i Bibelen, så står det at mennene skal ta ledelsen, men det står ingen steder at de skal se ned på eller undertrykke kvinnen (Ivar, personlig kommunikasjon, 6. november 2019).

Han mener altså at siden det står i Bibelen at mennene skal ta ledelsen, så er det greit at mennene tar disse oppgavene.

Geir sier at det er vel ikke likestilling på en måte på grunn av at det gjerne er menn som er menighetstjenere, som er de eldste og som får visse oppgaver. Han forteller videre at slik har det egentlig på en måte vært helt fra gammel tid, og at det er Jehova som har stiftet denne ordningen, så de følger det så godt de kan. Han forteller videre at han har spurt hva en jente syntes om dette, og hun fortalte han at hun ikke tenkte så mye over det egentlig, fordi sånn er det bare. Han sier videre:

For di det eneste vi som Jehovas vitner gjør, er jo å følge Jehova hele tiden, ikke sant, hans lover, hans normer, hva vi skal gjøre, hva vi ikke skal gjøre, og vi vil ikke skape uenigheter og slike ting (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Jeg ser her at også Geir forsvarer at mennene har en overordnet rolle ved å vise til Bibelen, og hva Jehova vil.

Når jeg spør Nina om dette forklarer hun meg at alle blir behandlet fint, men at det er de eldste som har ordstyringen, men at jenter får lov til å delta. Hun forteller at hun senere på dagen selv skal ha «elevtale», og at hun der skal vise hva en gjør på dørene og slikt.

Når jeg spør om det er mye snakk, særlig blant ungdommen, om det at menn har en overrolle i menigheten, sier både Erik og Nina at det er det ikke. Nina sier hun respekterer ordningen, og

synes det er en fin ordning. Erik forteller at de på en måte er litt tilbake i gamle dager med det at menn er ute og jobber og har litt mer makt, mens kvinner er hjemme og fikser og slikt. Han sier at de på en måte har litt av dette enda, men det er ikke noe krav, og han har en oppfatning av at det er ganske normalt i Norge at menn kanskje har det siste ordet i avgjørelser. Men han påstår likevel at det er likt fordi Bibelen sier jo at mennene skal høre på konene og vise respekt for de, og høre på hva de synes før de tar avgjørelser. Bibelen har alltid det prinsipp å sette andre høyere enn seg selv. Så gjør man det i en familie, så skal det alltid gå bra. Han trekker frem at de har uttrykt at de er «ufullkomne» etter syndefallet i Edens hage, så de klarer ikke å gjøre alt så perfekt som de kanskje ønsker det. Men i prinsippet så skal det jo gå bra, så de prøver jo å følge det 100 %. Dette viser at ungdommene har respekt for ordningen de har i menigheten, og mener derfor at de har en likestilling selv om mennene kan få roller som kvinne ikke får.

5.11 Likestilling mellom menn og kvinner i familielivet/ekteskapet

Jeg går videre til likestillingen i familien og ekteskapet. Her svarer Ivar at det er det samme som i menigheten, og at det skal være slik at det er mannen som er overhodet for familien, og at kvinnen samarbeider med mannen. Han viser til Ef. 5:24 NV, og forteller at der står det at slik som menigheten underordner seg Kristus, slik skal de gifte kvinnene underordne seg mennene sine i alt. Mennene skal elske konene sine slik Kristus elsket menigheten og ga seg selv for den, og forteller at det står at en mann skal elske sin kone som sin egen kropp. Når jeg spør han om han syntes det er greit med den ordningen at mennene er overhode i menigheten og familielivet, svarer han ja, men drar litt på det, og forklarer videre at de forholder seg til det som står i Bibelen. Han forteller videre at på alle områder har det å følge dens råd funket bra for han, og han har ikke opplevd noe problem med dette hittil.

Erik sier at mannen har fått stillingen som familieoverhode. Men forteller videre at om de følger prinsippene i Bibelen om at man skal behandle mennesker som seg selv, sette andre høyere enn seg selv og tenke på andres beste, så er dette ikke et problem, man skal alltid tenke på konas beste. Han mener at det at mennene er et familieoverhode er noe annet. Han viser til Ef. 5:21-29 NV. Erik forklarer dette med at en mann skal elske sin kone som sin egen kropp, og den som elsker sin kone elsker seg selv, for man hater jo ikke sin egen kropp. Dette er et

prinsipp man tar vare på, men blir jo ett, og man skal jo ta vare på hverandre, og slik blir det likestilling.

Geir viser også til Efeserne og at det står i Bibelen at Jesus er menighetens overhode. Han sier at i et ekteskap så har mannen fått rollen som å være den som tar litt ansvar. Når jeg spør om han ser en likestilling i dette svarer han:

Ja, jeg gjør jo på en måte det, siden, hvis kvinnen bestemmer seg for å underordne seg mannen, ikke sant, da velger hun også å følge hva Jehova sier (Geir, personlig kommunikasjon, 14. desember 2019).

Han sier videre at han selv synes det er veldig viktig for han at han i et forhold skal ha gjensidig respekt, og mener at likestillingen kommer inn i denne gjensidige respekten.

Nina forklarer dette med at man har forskjellige roller, og at mennene skal være overhodet, men at det skal ha respekt for kona si, og at hun skal ha respekt for han. Hun sier at det er på en måte en ordning som Jehova har laget for dem, og at det var slik det var ment fra starten av. Når jeg spør henne om hun selv føler at de har en likestilling, svarer hun at de er jo ikke undertrykt på noen slags måte, hun forklarer at det skal være en likevekt der, og at mannen skal lytte til kona og ta med hennes meninger. Vi snakker litt rundt slik hun har det nå, og om det vil forandre seg om hun for eksempel gifter seg. Hun svarer at nå som hun bor for seg selv er det hun som har ansvaret for seg. Når jeg spør om det blir annerledes når hun gifter seg svarer hun:

Når jeg gifter meg er jo jeg på en måte, det er jo en familie, og du må jo på en måte følge familieordningen (Nina, personlig kommunikasjon, 19. november 2019).

Når vi prater sammen kommer det frem at hennes foreldre er skilt, jeg spør da om rettighetene til kvinnen forandrer seg når en familie blir delt i to. Da svarer hun at når en ikke bor under samme tak, så kan en ikke bestemme over hverandre, og hun sier videre at når det gjaldt hvem som bestemte etter skilsmissen, så ble det mer delt.

Erik sier at som Jehovas vitner er de imot skilsmisse:

Som Jehovas vitne er vi jo imot skilsmisse. Det er jo at ekteskapet er jo egentlig en gave som Jehova har gitt oss, og man lover jo når man gifter seg at vi skal være ett. Og det er et løfte ikke man bare gir til mennesket, men på en måte lover en jo også det overfor Jehova og da (Erik, personlig kommunikasjon, 17. oktober 2019).

Så det er vi absolutt imot, sier han, men det er noen grunner til skilsmisse som er lov, og det er jo hvis man begår utukt, eller er utro. Det er den eneste gyldige grunnen for skilsmisse, ellers så prøver en å ordne opp i det.

Når jeg spør om dette er noe som ungdommen i menigheten diskuterer får jeg til svar av Ivar at det er noe som har kommet opp flere ganger. Han forklarer videre at det ikke er slik som det var før i tiden med at mannen var ute og jobbet, og kvinnen var hjemme og tok seg av barn og hus, men at det nå skal det være et samarbeid i familien enten om det er kona som jobber og mannen er hjemme. Når jeg spør han om at han mener likestillingen kommer der, så svarer han ja.

Ungdommen påpeker også her hva Bibelen sier, og at de ser det mer som en ordning med roller mer enn at menn har mer makt enn kvinner. De ser likestillingen komme i det at mannen og kvinnen skal ha gjensidig respekt for hverandre.

5.12 Likestilling i yrkeslivet

Når jeg spør om der er likestilling i yrkeslivet svarer Erik at der ikke er noe forskjell på menn og kvinner. Han forteller om LDC, som han sier er en avdeling som driver med bygg, som drar rundt og bygger Rikets saler og jobber med frivillige prosjekter. Her kan alle som vil stille seg frivillig til rådighet, og der har de også en del kvinner som bidrar med mer mannsdominerte yrker. De kjører anleggsmaskiner, støper betong og andre oppgaver innen byggfag. Han sier at der er det likestilling i arbeidslivet. Når jeg spør han om det forandrer seg når kvinner får barn for eksempel, så sier han at det ikke har noe å si, alle som stiller seg til disposisjon blir brukt om organisasjonen har bruk for deg. Dette bekrefter Ivar.

Nina ser på en artikkel om dette med kvinnesyn, og sier at Guds syn på kvinner er at de skal bli behandlet med verdighet og respekt. Hun finner og en om et byggeprosjekt, sier hun, og at kvinner har definitivt en plass i bygg og anlegg. Hun spør om jeg har sett den før, det sier jeg at jeg ikke har, men at en annen har nevnt LDC. Ja, sier hun, her står det litt om at kvinnene får opplæring i å kjøre anleggsmaskiner og slike ting da.

Kvinner har definitivt en plass i bygg og anlegg (Nina, personlig kommunikasjon, 19. november 2019).

Hun forteller videre at hun ikke føler at det er så veldig mannsdominert, eller at hun ikke kan gjøre ulike ting fordi hun er jente. Hun kan styre med elektriske ting, hun sier hun ikke har lært seg det ennå da, men hun tror nok at hun vil få muligheten.

Og hvis jeg ikke får det så er det liksom ikke fordi jeg er jente (Nina, personlig kommunikasjon, 19. november 2019).

Hun mener at det at hun ikke får disse jobbene, er ikke fordi hun er kvinne.

5.13 Konkrete konfliktområder mellom deres tro og andre

Når jeg spør dem om de ser noen konkrete konfliktområde med sin tro i forhold til andre når det gjelder temaene vi har snakket om, trekker Ivar frem det med vielser av folk som har samme kjønn. At det foregår i kirker, mener han er imot Bibelen fordi i utgangspunktet ble en mann og en kvinne skapt for å være sammen, ikke to kvinner eller to menn.

Erik trekker frem at de ikke godtar homoseksualitet.

Når jeg snakker med Nina om dette trekker hun frem det med at hun mener at noen ungdommer ikke er så oppriktige mot sin religion som de i Jehovas vitner er. Hun sier at det at en tror på Gud er ikke bare noe en kan legge fra seg litt og ta pause fra. Man lever i det, så man skal hele tiden gjøre det som står i Bibelen, eller prøve å leve etter prinsippene. Derfor må en når er på skolen og slikt, først forholde seg til troen sin, og så på en måte sette det andre etterpå.

5.14 Mine funn

For å oppsummere funnen i det empiriske materialet, har jeg valgt å gjøre dette ved hjelp av et skjema, og med bakgrunn i dette skjemaet vil jeg foreta en diskusjon i neste kapittel.

Ideer, begrep	Norsk samfunn, skole	Ungdom i Jehovas vitner
Styreform	Demokrati	Teokrati
Demokratiske prosesser	Elevråd, skolevalg, valg	Politisk nøytrale

Militæret	Militæret mer «frivillig» enn tidligere	Deltar ikke
Demokratiske verdier		Ytringsfrihet viktig
Lover og regler	Skal følge disse	Skal følge disse
Menneskets ukrenkelighet	Alle like mye verdt	Alle like mye verdt
Likestilling mellom kvinner og menn	Likestilling	Menn har en overordnet rolle
Likestilling i familielivet/ekteskapet	Likestilling	Mann har en overordnet rolle
Skilsmisse	Tillat uansett grunn	Tillat bare ved grunner som utukt og utroskap
Likestilling i menigheten		Menn har en overordnet rolle
Yrkeslivet	Likestilling	Likestilling
Annen religion	Like mye verdt	Like mye verdt
Annen legning, født i feil kropp	Like mye verdt	Like mye verdt, men forbyr praktisering av homofili
Ekskluderte medlemmer		Like mye verdt

6.0 Diskusjon

6.1 Demokrati

Skolen skal jo være en arena for å lære om demokrati og være med i enkle demokratiske prosesser. Funnen i denne analysen viser at alle er politisk nøytrale og at de ikke stemmer ved valg i det norske samfunnet, eller deltar i noen demokratiske prosesser i skolen som elevråd

eller skolevalg. Erik sier flere ganger under intervjuet at han er politisk nøytral, og jeg får følelsen av at dette er svært viktig for han. De tre som har vært i Jehovas vitner i hele sin oppvekst har ikke deltatt i demokratiske prosesser i skolen, det er det bare han som ikke har vært et vitne gjennom hele oppveksten som har deltatt på. To av dem nevner at demokrati er ikke den styreform de vil ha, og at de venter på at Jehova skal overta og innføre en teokratisk ordning i verden. Å ha en nøytralitet til demokratiet og prosessene rundt det, samt ønsket om en teokratisk styreform, samsvarer med det jeg har funnet ut når det gjelder Jehovas vitnes syn.

Det var bare hos to av intervjuobjektene jeg kom inn på det med militære. Jehovas vitner er et fredelig trossamfunn som ikke deltar i krig, og begge sier de ikke har deltatt eller planer om å delta i militærtjeneste. Jeg føler på meg at det ikke er et tema som gjør at det er noe de føler seg så annerledes fra andre ungdommer på. Grunnen til dette er nok at det ikke lenger er militærplikt på samme måte som det var tidligere, og det å ikke delta på førstegangstjeneste er det flere ungdommer som ikke gjør.

Ytringsfrihet er noe som blir trukket raskt frem når jeg snakker om demokratiske verdier. Dette er en verdi som de sier at de benytter seg av, og er glade for å ha. En av dem gir og inntrykk av at uansett om den hadde vært her eller ikke, så klarer de i Jehovas vitner å finne løsninger på hvordan de skal følge Bibelens oppfordring om å forkynne Guds ord. Dette samsvarer veldig med det arbeidet Jehovas vitner legger i forkynnelse av Bibelen. De velger å forkynne på feltet, som de sier, og går da fra dør til dør for å forkynne sitt budskap.

Det at Norge er et demokrati med sine lover og regler har ikke ungdommen noe problem med, og de sier at Bibelen oppfordrer til å høre på styresmaktene i landet en bor i, men at de skal ikke ta del i den politiske verden. Dette ser en også i Jehova vitnes meninger, der de uttrykker at selv om en er Jehovas vitne, og venter på en annen styreform, så skal en holde lover og regler som finnes, og de skal heller ikke påvirke til at andre skal leve etter deres regler.

6.2 Likestilling

Alle intervjuobjektene trekker frem at alle mennesker er like mye verdt. Dette gjelder uansett om menneskene har en annen religion, kjønn, rase, legning eller om en er ekskludert fra menigheten. De sier at Gud er glad i alle menneskene uansett, men handlingene menneskene

gjør er ikke alltid forhold til hva Bibelen sier. Særlig snakket vi om dette når vi kom inn på temaet om homofili. Her var de veldig klare på at to mennesker med samme kjønn ikke skulle ligge med hverandre. Når jeg kommer inn på hvilket tema som er i konflikt med deres tro i forhold til andre, er det å la homofile få gifte seg det som kommer frem.

Alle jeg intervjuet mener det er likestilling mellom mann og kvinne fordi Bibelen sier at mannen skal elske sin kone som sin kropp, og at de skal samarbeide i ekteskapet. De snakker om det å ha forskjellige roller, og at det ikke er underordning. De ser derfor en likestilling i forholdet til mannen eller til menn i menigheten selv om menn har en overordnet rolle både i ekteskapet og i menigheten. Når det kommer til det å gå ut av et ekteskap påpeker en av ungdommene at dette er en handling de er imot uten at der er grunner som utukt eller utroskap.

6.3 Ungdommene

Selv om jeg ber dem svare på hva de synes, bruker de veldig ofte «vi» og det er det de oftest bruker. De viser en ideologi som er felles for de alle. Vi kan se på at svarene samsvarer ofte på de tre som hele tiden har vært i Jehovas vitne, mens vi kan se en annen type svar fra han som har vært borte fra det en stund, og at han har en erfaring med det å ikke være et vitne. De begrunner sine syn ut fra Bibelen, men det er ikke slik at de husker mange bibelsitat som omhandler temaene vi er innom, dette gjør at intervjuene blir stort sett en samtale om hva som står i Bibelen, og ikke hvor.

Alle er enige om at de har følt på det å være utenfor, men at de har fått respekt for synet sitt. Det er ingen av dem som har følt at skolegangen har vært inngripende forskjellig selv om de har vært Jehovas vitner. De har valgt å stå utenfor det de ikke skal delta på som Jehovas vitner, og jeg sitter med et inntrykk av at det har vært en grei prosess for deltagerne. Jeg føler at Geir som ikke hele tiden har vært et Jehovas vitne føler mer på dette å stå utenfor enn de andre. De virker som det er et samhold mellom ungdommene i Jehovas vitner, og de setter pris på å være sammen med andre som deler deres verdier. Der er ikke noe arenaer for undervisning av kun ungdommen i Jehovas vitne, men vi ser at der er noen møteplasser som er beregnet for dem.

Det virker som tro og praksis ikke er adskilt fra livet deres. Den gjennomsyrrer hverdagen fordi de hele tiden blir bedt om å følge Bibelen. En av dem referer og til «sannheten» som er det Jehovas vitner kaller sin tro. Tro blir en livsstil, og dette påvirker hvordan de ønsker å fremstå som person og hvordan de velger å leve livet sitt. Når jeg spurte om konfliktområde i forhold til andre kom dette med oppriktighet med tro frem.

De virket som engasjerte ungdom, og tok opp tema som situasjonen i Russland og forfølgelsen der. De var veldig villige til å fortelle meg hvordan det var å være et Jehovas vitne i det demokratiske skolesystemet Norge har, og når de gjaldt likestilling, ga de meg et innblikk i hvordan det er i deres familieliv og i menigheten for øvrig.

7.0 Konklusjon

Jeg har med denne avhandlingen undersøkt hvilket syn ungdommene i Jehovas vitner har på verdiene demokrati og likestilling, og hvordan de begrunner synene sine. Funnene i denne avhandlingen viser at ungdommene velger å stå utenfor de demokratiske prosessene i skole og samfunn, og at de knytter årsakene til at de følger Bibelens ord, og at de venter på at Jehova skal komme tilbake for å styre verden på sin måte.

Ved hjelp av funnen i min analyse har jeg sett at ungdommene i Jehovas vitne mener at alle mennesker er like mye verdt uansett hvilken bakgrunn eller religion de har. Det er når det gjelder praktisering av ulike legninger og roller i menighet og familieliv som gjør at de ikke stiller seg helt likt med likestillingsperspektivet vi har i norsk skole og samfunn.

I teoridelen min om Jehovas vitner ser vi at de begrunner det meste av deres tro på tolkning av hva Bibelen sier, og ungdommene gjenspeiler mye at dette i mine samtaler med dem. Svar som, «det står i Bibelen», «Jehova eller Gud sier» er gjentakende gjennom hele intervjuene.

Ungdommene jeg snakket med, særlig de tre som er vokst opp som Jehovas vitner, virker trygge i sine syn, og alle fire føler at de får en respekt for sitt syn blant andre ungdommer.

8.0 Litteratur

- Arntsen, L. (2015, 16. mars). Formålet med formålsparagrafen [Blogginlegg]. Hentet fra <https://udirbloggen.no/formalet-med-formalsparagrafen/>
- Asheim, I. (2005). *Verdirealisering: Til det gode?* Oslo: Unipub forlag
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Likestilling kommer ikke av seg selv* (Meld. St. 44 (2012-2013)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Bergström, G. & Boreus, K. (2012). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- og diskursanalyse*. Lund: Studentlitteratur AB
- Førre, H. S. (2015): *Å være et Jehovas vitne. En kvalitativ studie av Jehovas vitner tro og praksis* (Masteroppgave). Det teologiske menighetsfakultetet, Oslo.
- Grue, J. (2019). Diskursanalyse. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no>
- Hellevik, O. (2008). *Jakten på den norske lykke*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hovde, K-O., Svensson, P. & Thorsen, D. E. (2019): Demokrati. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <http://snl.no>
- Ikdahl, I. & Ryste, M. E. (2019): Likestilling. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no>
- Jehovas vitner. (2020a). Hva tror Jehovas vitner? Hentet fra <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/faq/jehovas-vitner-trosoppfatninger/>
- Jehovas vitner. (2020b). Hvorfor er Jehovas vitner politisk nøytrale. Hentet fra <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/faq/politisk-noytrale/>
- Jehovas vitner. (2020c). Har Jehovas vitner toleranse for andre religiøse grupper? Hentet fra <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/faq/toleranse-for-andre-religiose-grupper/>
- Jehovas vitner. (2020d). Søk hjelp hos Gud for å få et lykkelig ekteskap. Hentet fra <https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/lykkelig-familie/gud-lykkelig-ekteskap/>
- Jehovas vitner. (2020e). Ekteskapet. Hentet fra <https://www.jw.org/no/bibliotek/blad/g201311/roller-i-ekteskapet/>
- Jehovas vitner. (2020f). Hvordan kan du undervise barnet ditt? Hentet fra <https://www.jw.org/no/bibliotek/boker/lykkelig-familie/hvordan-undervise-barnet-ditt/>

- Jehovas vitner. (2020g). Kan Bibelen hjelpe meg til å få et lykkelig familieliv? Hentet fra <https://www.jw.org/no/hva-bibelen-laerer/sporsmal/lykkelig-familieliv/>
- Jehovas vitner. (2020h). Når katastrofen rammer, motiverer kjærlighet oss til å hjelpe til. Hentet fra <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/virksomhet/samfunnsnyttig/katastrofehjelp/>
- Jehovas vitner. (2020i). Hvorfor deltar ikke Jehovas vitner i krig? Hentet fra <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/faq/hvorfor-deltar-dere-ikke-i-krig/>
- Jehovas vitner. (2020j). Hva sier Bibelen om homofili? Hentet fra <https://www.jw.org/no/hva-bibelen-laerer/sporsmal/bibelen-om-homofili/>
- Jehovas vitner. (2020k). Jeg føler meg tiltrukket av andre av samme kjønn – betyr det at jeg er homofil? Hentet fra <https://www.jw.org/no/hva-bibelen-laerer/tenaringer/spor/press-til-a-vaere-homofil/>
- Jehovas vitner. (2020l). Har Jehovas vitner en egen bibel? Hentet fra <https://www.jw.org/no/jehovas-vitner/faq/jehovas-vitner-egen-bibel/>
- Jehovas vitner. (2020m). Jehovas vitner. Hentet fra <https://www.jw.org/no/>
- Jehovas vitner. (2020n). Jehovas vitner (jt). Hentet fra <https://wol.jw.org/no/wol/library/r3/lp-n/alle-publikasjoner/brosjyrer/jehovas-vitner-jt>
- Jehovas vitner. (2020o). Ny verden-oversettelsen av Bibelen (studieutgave). Hentet fra <https://www.jw.org/no/bibliotek/bibelen/studiebibel/boker/>
- Kunnskapsdepartementet. (2008). *Handlingsplan for likestilling i barnehage og grunnskoleopplæring*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/likestilling/kd_handlingsplan-for-likestilling_web_09.08.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (2016). *Fag-Fornyelse-Forståelse: En fornyelse av Kunnskapsløftet*. (Meld. St. 28 (2015-2016)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kværne, P. (2019): Teokrati. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no>
- Langhelle, S. I. (2019): Jehovas vitner. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no>
- Leirvik, O. & Røthing, Å. (red.). *Verdier*. Oslo: Universitetsforlaget
- Malt, U. & Tranøy, K. E. (2018): Empiri. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no>
- NOU 2011: 20. (2011). *Ungdom, makt og medvirkning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- NTB (2019, 14. okt). Vil ta statsstøtte fra Jehovas vitner. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/vil-ta-statsstotten-fra-jehovas-vitner/71705324>
- Repstad, P. (2009). Sosiologisk blikk på Jehovas vitner. I Ringnes og Sødal (Red.), *Jehovas vitner. En flerfaglig studie*. Oslo: Universitetsforlaget
- Ringnes, H.K & Sødal, P. (2009). Jehovas vitner. En religionsvitenskapelig presentasjon. I Ringnes og Sødal (Red.), *Jehovas vitner. En flerfaglig studie*. Oslo: Universitetsforlaget
- Ringnes, H.K & Hegstad, H (2016). Refusal of Medical Blood Transfusions Among Jehovah's Witnesses: Emotion Regulation of Saving Sacrificing Life. *Journal of Religion and Health*, 2016, Vol 55(5), pp. 1672-1687
- Ringnes, H.K, Stålsett, G, Hegstad, H & Danbolt, L.J (2017). Emotional Forecasting of Happiness. *Archive for the Psychology of Religion* 39, December 2017, Vol 39(3), pp. 312-343
- Sagdahl, M. (2019): Verdi. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no>
- Skotheim, K. (2019, 18. nov). Jehovas vitner får beholde statsstøtten. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/jehovas-vitner-far-beholde-statsstotten/71825365>
- Statsministerens kontor (2001). *Verdikommisjonens sluttrapport*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no>
- Sødal, H. K. (2009). Barn i Jehovas vitner. Møte med skole og barnehage. I Ringnes og Sødal (Red.), *Jehovas vitner. En flerfaglig studie*. Oslo: Universitetsforlaget

- Wallenius, H. (2017, 20. apr). Russlands høyesterett forbyr Jehovas vitner. *Verdens Gang*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/AKbv3/russlands-hoeyesterett-forbyr-jehovas-vitner>
- Walnum, A. (2019, 6. feb). Kjent skyld i religiøs i religiøs ekstremisme. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/studio/nyhetsstudio/5?post=7269>
- Økland, I. W. (2014): *Jehovas vitners kristologi. En kritisk analyse og utprøving av vitners lære om Sønnen* (Masteroppgave). NLA Høgskolen, Bergen.

9.0 Vedlegg

9.1 Intervjuguide

Spørsmål som stilles under intervju av ungdommer i Jehovas vitner:

1. Hva mener du om «menneskets ukrenkelighet»? Er alle mennesker like mye verdt?
2. Hva mener du om likestilling?
3. Hva er demokrati?
4. Diskuterer du noen gang med venner og foreldre om viktigheten av slike verdier?

9.2 Samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Hvilket syn på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf har ungdommer fra Jehovas vitner, og hvordan begrunner de dette”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut hva ungdom i Jehovas vitner mener om likestilling og demokrati, og hvordan de begrunner sitt syn. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker å forske på hva ungdommer i Jehovas Vitner mener om verdiene demokrati og likestilling, og hvor de finner støtte i sitt syn på dette. Dette skal resultere i en avhandling på 30 studiepoeng der problemstillingen er: Hvilket syn på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf har ungdommer fra Jehovas vitner, og hvordan begrunner de dette? Verdiene som er valgt er: demokrati og likestilling.

Prosjektet er en del av en masterstudie på MF Vitenskapelig høyskole.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

MF Vitenskapelig høyskole er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg tok kontakt med et medlem i Jehovas Vitne som jeg kjenner fra før. Han fikk tak i en av de eldste i din menighet, og har spurt om noen vil delta på dette, og da var du en av de som var interessert.

Hva innebærer det for deg å delta?

Jeg beregner å bruke et times langt intervju som vil bli tatt lydopptak av.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun jeg som har tilgang på ditt navn og alder.
- Jeg kommer aldri til å ha ditt navn sammen med oppgaven, og jeg kommer ikke til å bruke ditt navn i oppgaven. Jeg kommer til å slette alle opplysninger om deg straks min oppgave er ferdig.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2020. Alle datamaterialer om deg blir da slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,

- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra MF Vitenskapelig høyskole har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- MF Vitenskapelig høyskole ved [redacted] eller veileder:
Sverre Dag Mogstad, Sverre.D.Mogstad@mf.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no)
eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet Hvilket syn på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf har ungdommer fra Jehovas Vitner?, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta på intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. mai 2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

9.3 Godkjenning NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Hvilket syn på verdiene i opplæringslovens formålsparagraf har ungdommer fra Jehovas Vitner, og hvordan begrunner de dette? Verdier som er valgt er demokrati og likestilling.

Referansenummer

938685

Registrert

15.09.2019 av [REDACTED]

Behandlingsansvarlig institusjon

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Sverre Dag Mogstad, Sverre.D.Mogstad@mf.no, tlf: 45667728

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

[REDACTED]

Prosjektperiode

01.08.2019 - 31.05.2020

Status

09.10.2019 - Vurdert

Vurdering (1)

09.10.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 09.10.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om religion og politisk oppfatning, samt alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.05.2020.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om: - lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen - formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål - dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet - lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet DE

REGISTRERTES RETTIGHETER Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20). NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Jørgen Wincentzen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17
(tast 1)